

Rapport till Polismyndighetens visseblåsarfunktion angående vissa missförhållanden

Bilaga 4

Beskrivning av datainsamling och upplägg på rapport

Stefan Holgersson

Innehåll

Inledning.....	3
Urval av fall som presenteras i rapporten	3
Polismyndigheten följer inte grundläggande regler	5
Svårt att veta om Polismyndigheten lämnat ut relevanta data	5
Denna skrift publiceras utifrån det data som Polismyndigheten levererat hitintills	6
Partiskhet påverkade saklighet och objektivitet.....	8
Begäranden som kunde avslöja felaktiga utsagor eller felbeteenden som avslogs	9
Antal tjänstgöringspass i ingripandeverksamheten som (A) genomfört	9
Beslutet att tilldela (J) ett tjänstevapen.....	12
Rakt skaderekvisit och ”omvänt skaderekvisit”	14
En hänvisning till begränsningar i IT-system som skäl till att in lämna ut information.....	14
En utdragen process som gör att myndigheten inte behöver lämna ut handlingar	16
Interna reaktioner på Polismyndighetens agerande	30
Kammarrätten i Stockholm litar på Polismyndighetens utsagor	31
Grindvakter.....	31
Risk att övertolka att det finns en bakomliggande strävan att försvåra en granskning	34
Riskfritt att lämna missvisande och felaktig information	36
Avdelningen för särskilda utredning följer inte regler som de ska utreda att andra följer	36
Polismyndighetens agerande påverkade rapportens upplägg	38

Inledning

Datasamlingen till denna rapport har varit komplicerad och arbetskrävande. Mycket av materialet som ligger till grund för redogörelser och slutsatser finns i allmänna handlingar som försvaras vid Polismyndigheten. I en stor myndighet, som dessutom har ett rättsvårdande uppdrag, finns en god kunskap om offentlighetsprincipen och en tillräcklig administrativ förmåga för att kunna efterleva grundläggande krav på öppenhet och skyndsamhet vad gäller utlämnandet av sådana handlingar. Men verkligheten är en annan. Den här bilagan upprättades för att på ett strukturerat sätt visa på Polismyndighetens sätt att agera. Innehållet kunde i sig ligga till grund för en separat rapport eftersom det finns betydligt fler exempel på oegentligheter i samband med att Polismyndigheten hanterat begäran av allmänna handlingar än som presenteras i bilagan. Rapportförfattaren har redan skrivit en forskningsrapport som berör detta problem som vare sig ansvariga politiker eller Polismyndighetens ledning fäst någon vikt vid att åtgärda. Att skriva ytterligare en rapport med ett fokus på detta problem bedömdes vara verkningslöst. Samtidigt fanns skäl att beröra det förhållningssätt som Polismyndigheten uppvisar eftersom det påverkar möjligheten att komma tillrätta med det fenomen innevarande rapport tar upp och att Polismyndighetens agerande har påverkat upplägget och innehållet i rapporten.

Allmänna handlingar har haft en central roll i denna rapport och arbetet för att få tillgång till dessa har mött en lång rad hinder av olika karaktär. Att Polismyndigheten inte effektuerat begäranden i linje med offentlighetsprincipen har utgjort en begränsning för rapporten och har inneburit ett betydande merarbete för rapportförfattaren, men det är också tydligt att arbetsinsatsen för Polismyndigheten för att konstruera sådana hinder överstiger vad som hade krävts för att följa regelverket. På flera ställen i rapporten framgår att även journalister har upplevt att Polismyndighetens agerande har försvårat granskning av frågor som tas upp i denna rapport. Den journalist på Expressen som skrev den första artikeln om affären mellan (A) och (B) och som har arbetat ett trettioårigt år som journalist framförde att: *"Det var ett oerhört svårt grävjobb. Det var det svåraste jag har gjort på många sätt."*¹ En journalist på Polistidningen drog med anledning av en dom i kammarrätten slutsatsen att: *"Polisen mörkade allmänna handlingar som låg till grund för Runar Vikstens utredning."*² Vidare, när det gällde en annan begäran, konstaterade samma journalist att Polismyndigheten uppgett att en efterfrågad handling som rörde inlämnandet av (B):s tjänstevapen inte existerade, men att det senare visade sig att det fanns en sådan handling³.

Urval av fall som presenteras i rapporten

Rapportförfattaren utgick från att det gick att hämta uppslag på fall genom att vända sig till Polisförbundet på nationell nivå, men det visade sig att de inte ville eller kunde lämna ett enda exempel (vissa lokala fackliga företrädare kom dock med tips och information). Kontakt togs även med representanter för andra fackförbund, med något bättre resultat jämfört med utfallet av kontakten med Polisförbundet på nationell nivå. De data som denna rapport i huvudsak grundar sig på är fall där anställda spontant tagit kontakt med rapportförfattaren. Ibland har det varit för att berätta något som de själva varit utsatta för, men påfallande ofta har det handlat om sådant som de bevittnat men på grund av rädsla eller brist på inflytande inte kunnat påverka. Att kontakta rapportförfattaren har ofta grundat sig i en vilja att händelserna skulle belysas.

¹ Sveriges radio, 2023b. <https://sverigesradio.se/avsnitt/hur-hanterade-medierna-polisskandalen>

² Hagström, 2023c. <https://polistidningen.se/2023/04/polisen-vagrade-lamna-ut-sin-vardegrund/>

³ Hagström, 2023d. <https://polistidningen.se/2023/08/sakerhetsavdelningen-tog-lofvings-tjanstevapen/>. När det gäller brister och kritik mot Polismyndighetens agerande vid begäranden om allmänna handlingar se exempelvis JO 2125-2023.

Ett flertal anställda som lämnat information till rapportförfattaren om oegentligheter inom Polismyndigheten har framfört att de inte sett det som ett alternativ att lämna informationen till visselblåsarfunktionen. Det beror på en låg tilltro till visselblåsarfunktionen, som dels har att göra med att de inte uppfattar att det finns ambitioner att ta tag i de problem som redovisas⁴ och dels att det uppfattas som att det finns en risk att som uppgiftslämnare utsätts för repressalier i och med visselblåsarfunktionens organisatoriska placering (rikspolischefens kansli) och den nära koppling som finns till den högsta chefshierarkin. Visselblåsarfunktionen inom Polismyndigheten inrättades år 2022 och det inkom 23 visselblåsarrapporter under detta år. Under år 2023 inkom 63 visselblåsarrapporter⁵. Polismyndigheten har inte några uppgifter om hur många som rör tjänstetillsättningar⁶, men femton av ärendena under år 2023 kategoriserades som *"intressekonflikt"* som påverkar eller skulle kunna påverka chefers beslut. Det anges att: *"Det kan röra sig om släktskap, vänskapsrelationer eller kärleksrelationer på arbetsplatsen"*⁷ Om förhållandena varit annorlunda hade det gått att inhämta data till rapporten från visselblåsarfunktionen. Likaså har anställda uppgivit att det finns en rädsla att överklaga tillsättningar till Statens överklagandenämnd (SÖN) eftersom de uppfattar att en sådan överklagan kan innebära nackdelar om de söker andra anställningar inom Polismyndigheten. Även om antalet fall gällande misstänkta oegentligheter vid anställningsärenden inom Polismyndigheten som kommit till rapportförfattarens kännedom är mångdubbelt fler än de som inkommit till visselblåsarfunktionen och SÖN, är det sammantagna intrycket att de bara utgör toppen på ett isberg.

Efter att rapportförfattaren fått kännedom om ett fall har information inhämtats om fallet. Det har bland annat handlat om ljudfiler, e-post, muntliga utsagor och dokument. Om de uppgifter som lämnats inte har kunnat styrkas med konkreta omständigheter har exemplen inte tagits med i rapporten. I ett antal fall verkar det som berättats antingen ha varit påhittat eller ha handlat om missuppfattningar eller subjektiva tolkningar, men ett vanligare skäl till att fallen inte presenterats i rapporten har varit att det inte funnits tid⁸ eller möjlighet⁹ att få fram tillräcklig konkret information för att kunna styrka att fallen har bäring i verkliga förhållanden. Huvudskälet till att alla fall rapportförfattaren fått kännedom om inte presenteras i rapporten har varit att det funnits ett behov av att begränsa omfånget på rapporten och en strävan att publicera rapporten i närtid efter att en ny rikspolischef hade utsetts. För att rapportera missförhållanden av allmänintresse hänvisar Polismyndigheten till att anställda som vill rapportera missförhållande ska upprätta en *"Rapport om missförhållanden inom Polismyndigheten"* som lämnas in till Polisens visselblåsarfunktion. Denna upprättade handling är en sådan rapport.

Vid urvalet av de fall som presenteras i rapporten har det funnits en ambition att de ska **a)** belysa återkommande fenomen, att de ska **b)** ha olika karaktär och att de ska **c)** åskådliggöra att problematiken finns på olika hierarkiska nivåer. Begränsande faktorer har utgjorts av att datainsamlingen har varit komplicerad och tidsödande och krävt lång väntan på svar från Polismyndigheten, att Polismyndigheten lämnat svar på annat än det som efterfrågats så att klargöranden behövt ske, att felaktiga avslag behövt överklagas, etc.¹⁰.

⁴ Konkreta exempel har framförts på detta kopplat till fall av samma karaktär som tas upp i denna rapport.

⁵ Polismyndigheten, 2024a.

⁶ E-post från Polismyndigheten (februari, 2024).

⁷ Polismyndigheten, 2024a, sidan 9.

⁸ Det betyder att de flesta av de tips på fall som inkommit i slutfasen av datainsamlingen inte presenteras i rapporten med anledning av den utdragna processen att få tillgång till data.

⁹ I huvudsak för att det hos berörda personer funnits en rädsla att medverka eller på annat sätt bidra med information.

¹⁰ Exempel kommer att presenteras längre fram i denna bilaga.

Namn skrevs initialt ut på personer som var lätt identifierbara. Tanken var ursprungligen att enbart använda bokstäver för att anonymisera vissa personer. Efter övervägande valdes bokstäver för samtliga för att tydliggöra att rapportens syfte är att belysa fenomenen, inte de enskilda personerna. För det andra fanns det gränsdragningsproblem angående vilka som skulle nämnas vid namn och vilka som inte skulle nämnas vid namn. Att inte nämna vissa vid namn kunde dessutom skydda andra eftersom det fanns flera liknande fall i myndigheten.

Polismyndigheten följer inte grundläggande regler

I rapporten *Hur efterlever Polismyndigheten offentlighetsprincipen?*¹¹ framgick att polisen inte följer grundläggande regler när det gäller utlämnande av allmänna handlingar. Kritiken tillbakavisades av dåvarande presschef i en skriftlig kommentar till media. Han hävdade att hanteringen av begärandena om uppgifter hade baserats på sekretesslagstiftningen¹². Att det i rapporten framgick att Polismyndigheten hade lämnat missvisande och felaktig information när de hade motiverat sina avslagsbeslut kommenterades inte. Inte heller att det kunde ta månader att få ut information som efterfrågades och att det vid en genomgång av ett stort antal begäranden från journalister framgick att Polismyndigheten var långt ifrån att följa offentlighetsprincipen när det gäller hantering och svarstider. I just nämnda rapport påtalades dock att det finns en risk att Polismyndighetens sätt att fördröja utlämnandet av handlingar och att avslå begäranden kan uppfattas som mer planerat än det i realiteten är. Det konstaterades finnas ett flertal skäl till att det kan vara svårt att granska Polismyndigheten genom att begära ut handlingar:

1. Kunskapsbrister hos handläggare
2. Strukturella brister i processen att hantera begäran om allmänna handlingar
3. Att andra arbetsuppgifter prioriteras framför att hantera en begäran om allmänna handlingar
4. En nonchalant inställning vad gäller vikten av att följa regler hos vissa chefer och handläggare
5. Ett intresse av att mörka, dölja och försvåra insyn för att minska risken för kritik
6. Stora möjligheter att mörka, dölja och försvåra insyn

De tre första punkterna har också påtalats av Polismyndigheten internrevision¹³. I vissa fall kan det vara uppenbart att handläggare agerar i syfte att mörka, dölja och försvåra insyn, medan det i andra fall kan vara svårt att fastställa om så är fallet. Det förekommer också fall det är tydligt att det rör sig om misstag eller bristfälliga rutiner.

Svårt att veta om Polismyndigheten lämnat ut relevanta data

Oavsett vad som ligger till grund för att vissa handlingar och uppgifter som borde lämnas ut inte har lämnats ut, eller att det tar alldeles för lång tid innan de distribueras, får det liknande konsekvenser. Det kan göra att det är svårt för någon som gör en granskning att veta om Polismyndigheten lämnat ut alla relevanta data som efterfrågats. Så har varit fallet under datainsamlingen som ligger till grund för denna rapport. Hanteringen av en begäran att få reda på vilka enhetschefstjänster på den nationella operativa avdelningen (Noa) som lystes ut i november och december 2014 kan användas för att tydliggöra problematiken. Den uppgift som efterfrågades var vilka enhetschefstjänster på Noa, förutom chefstjänsten för underrättelseenheten, som lystes ut på nytt efter att beslutet fattats om att (B) skulle bli chef för Noa. Det första svar som erhöles var att:

¹¹ Holgersson, 2021.

¹² Brantemo & Grill Pettersson, 2022. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/ost/polisforskarens-grova-anklagelser-mot-underattelsechefen>

¹³ Polismyndigheten, 2017.

”Vi har gått igenom de chefsärenden som finns registrerade i vårt diarie under den aktuella perioden. Vi har inte hittat några andra enhetschefstjänster på NOA som lystes ut”¹⁴

För att dubbelkolla att begäran inte missuppfattats kompletterades den med att omfatta hela november 2014. En annan handläggare svarade på denna begäran, med samma resultat. Eftersom det uppstod frågetecken med anledning av annan information ställdes frågan om: *”Var det några andra enhetschefstjänster på NOA som lystes ut i november? (förutom chef för underrättelseenheten)”*. Samma svar som tidigare erhöles. Det var därmed inte orimligt att utifrån dessa entydiga svar från Polismyndigheten dra slutsatsen att det bara var chefstjänsten på underrättelseenheten som lystes ut på nytt efter att det beslutats att (B) skulle bli chef för Noa.

En strategi som polisen tillämpar i samband med att de utsätts för kritik är att lyfta fram någon enstaka felaktig uppgift i underlaget som kritiken bottnar i som ett generellt skäl till att avfärda kritiken¹⁵. Om det i rapporten stått att det bara var en enhetschefstjänst på Noa som lystes ut efter beslutet att (B) skulle bli chef hade rapportens trovärdighet kunnat ifrågasättas ifall Polismyndigheten presenterade att andra utlysningar av enhetschefstjänster på Noa skett under aktuell period. Även om denna uppgift bara skulle vara en detalj i sammanhanget hade detta faktafel kunnat användas för att ifrågasätta helheten och den övergripande trovärdigheten på rapporten. Rapportförfattaren uppfattar inte att handläggarna som varit inblandade i att svara på ovanstående begäranden haft något ont uppsåt att göra fel i syfte att möjliggöra kritik mot innehållet i innevarande rapport.

Efter att ha erhållit det tredje svaret framförde rapportförfattaren att han inte fick ihop det hela och att anledning till att frågan ställts en tredje gång var att det i samband med datainsamlingen hittats att ytterligare en enhetschefstjänst lystes ut på Noa under aktuell period via arkiv på nätet. Filen på utlysningen bifogades. Svaret som då erhöles var att: *”HR-avdelningen beklagar att du har fått felaktiga uppgifter.”*¹⁶. Det var nu en tredje handläggare som svarade och det framfördes att alla enhetschefstjänster på Noa hade lystes ut på nytt. Några digitala bevis för att så skett fanns inte dokumenterade och heller inte vilka datum utlysningarna skett. Hur myndigheten kunnat veta att dessa anställningar lystes ut är oklart.

När det ställdes en kompletterande fråga när besluten om anställning hade fattats för respektive enhetschefstjänst erhöles svaret att: *”Det framgår tyvärr inte av ärendena när rekryteringarna var klara”*¹⁷. Om rapportförfattaren utifrån detta svar hade skrivit att det till stora delar saknas dokumentation om när beslut fattades om tillsättning av enhetschefstjänsterna (uppgifter hade erhållits på datum när det gällde (A) och (G)), hade det i efterhand kunnat leda till kritik. Därför ställde rapportförfattaren frågan: *”går det inte att finna det i respektive personalakt där det borde finnas ett anställningsbeslut?”*. Efter en skriftväxling erhöles beslutsdatum för samtliga enhetschefstjänster.

Denna skrift publiceras utifrån det data som Polismyndigheten levererat hitintills

Ovanstående förfaringssätt för att så långt de var möjligt ha ett välgrundat underlag innebar att datainsamlingsprocessen drog ut på tiden. Det är inte den enda orsaken till att datainsamlingen har pågått under drygt fyra år. En annan är att det kunde ta veckor att få svar på relativt enkla frågor och

¹⁴ A.409.253/2023

¹⁵ Se Holgersson, 2014b.

¹⁶ A413.548/2023.

¹⁷ A413.535/2022.

att det ofta vid kompletterande frågor angavs att det krävdes en ny begäran. Exempelvis efterfrågades datumet för när (G) sökte den chefstjänst han fick på Noa vid uppstarten av den nya myndigheten. När svar erhöles ställdes en kompletterande fråga om när det beslutades att han skulle få denna tjänst och när den hade lyst ut. Den kompletterande frågan ställdes 15 minuter efter att Polismyndigheten skickat svaret via e-post. Det svar som erhöles var att du behöver *"inkomma med en ny begäran"*¹⁸. En ny begäran gjordes och en ny process startades. Det hade tagit sex dagar att få svar på frågan. Det angavs att skälet till att en ny begäran skulle lämnas in via registrator var att alla begäranden skulle bli spårbara, men i svaret på begäran via e-post hade handläggare utelämnat diarienummer – vilket försvårade spårbarheten. Ett annat exempel är att en fråga ställdes när det beslutades att (L) skulle genomgå den nationella insatsstyrkans grundutbildning. Svar erhöles och när följdfrågan ställdes om när han påbörjade denna utbildning framfördes att: *"använd sedvanlig blankett på Polismyndighetens hemsida. Då diarieförs din nya begäran och får ett eget diarienummer"*¹⁹ och en ny process startades.

Vidare erhöles sällan ett diarienummer för de begäranden som skickades in i anslutning till att de inkom till Polismyndigheten. Även om diarienummer redovisades när svaret erhöles kunde det därför vara svårt att veta vilken begäran som avsågs när texten på den begäran som låg till grund för svaret inte redovisades och det enda som exempelvis meddelades var: *"Polismyndigheten har inte kunnat identifiera någon allmän handling som motsvarar din begäran. Av det skälet finns ingen allmän handling att lämna ut."*²⁰ eller ett kort svar att: *"Svaret på din fråga är nej."*²¹ – när det ställts två frågor. Problemet förvärrades av att svarstiderna var långa i kombination med att kompletterande frågor resulterade i krav på att inkomma med nya begäranden. När dessa typ av tvetydigheter upptäcktes ställdes det kontrollfrågor för att minimera risken för att svar missuppfattades.

Ett återkommande fenomen var att den som fattat ett tjänstemannabeslut inte angav sitt namn, utan att det exempel bara stod *"Avdelningskansliet Nationella operativa avdelningen"* eller *"HR Polisen"*. Men om frågor ställdes om andra ärenden som hanterades av den angivna avdelningen framgick ofta att handläggare inte representerade avdelningen som helhet utan bara sig själv, exempelvis: *"jag har tyvärr inte prognos på andra förfrågningar du gjort utan hänvisar till registratorn"* – fortfarande utan att ange sitt namn och där svar avslutades med *"mvh HR"*²².

Registratorn kunde inte svara på denna typ av frågor eftersom det var avdelningarna, såsom HR-avdelningen, som handlade ärendena. Att olika befattningshavare kunde vara involverade i samma ärende där det förekom uttryck som att *"vi återkommer med svar på resterande del."*²³ gjorde det än mer rörigt. Dessutom var det vissa befattningshavare som vägrade svara på följdfrågor när det fanns ett behov att ställa kontrollfrågor på svar som lämnats. Även om frågeställningen vände sig till den befattningshavare som hade svarat på en fråga eller exempelvis upprättat ett PM kunde det vara en annan som tog sig an begäran och som redovisade att denna exempelvis inte kände till förhållandet som det efterfrågades ett svar på.

Datinsamlingen utgjorde en stor utmaning och trots att den pågått under lång tid saknas fortfarande information. Polismyndigheten kan svårligen beskrivas som transparent vilket är problematiskt med tanke på möjligheten att komma tillrätta med det problem som denna rapport fokuserar på²⁴. Att belysa problematiken som tas upp i rapporten har vägt tyngre än att vänta ännu längre med att få ytterligare

¹⁸ E-post från Polismyndigheten, HR-kansliet juli 2023.

¹⁹ A488.091/2023.

²⁰ A418.931/2023

²¹ A421.827/2023

²² E-post från handläggare på HR, Polismyndigheten, augusti 2023.

²³ A410.932/2023.

²⁴ Se t.ex. Bergh, 2024 om vikten av att myndigheter är transparenta för att motverka korruption.

data eftersom frågan är angelägen och att det är önskvärt att den nytillträdde rikspolischefen är välinformerad om detta problem eftersom det utgör en grundförutsättning för att få en fungerande polisverksamhet (se kapitel 7).

Denna skrift publiceras utifrån det data som Polismyndigheten levererat hitintills. Det kan inte uteslutas att det finns information som borde varit med eller att det i enstaka fall bland de över tusen fotnoter och källor som förekommer i rapporten med dess bilagor kan finnas något som bör korrigeras. Det påverkar dock inte den övergripande problembild som denna rapport berör. I de fall Polismyndigheten eller befattningshavare inom denna myndighet kommer med kritik mot uppgifter som presenteras bör det också noteras att det återkommande gånger har förekommit att Polismyndigheten och höga representanter för denna myndighet kommit med påståenden som i efterhand visat sig sakna grund²⁵. I och med att det kan ta dagar, veckor och ibland månader att kontrollera sådana påståenden kan det vara en tilltalande metod att använda för att avfärda framförd kritik.

Partiskhet påverkade saklighet och objektivitet

Av 5 § Förvaltningslagen (2017:900) framgår att myndigheter ska vara sakliga och opartiska i sin handläggning. Runar Viksten hänvisade till denna paragraf i sin rapport och uttryckte att det därför är *”viktigt att säkerställa att det inte finns risk för jävssituationer”*. Han hänvisade också till 16 § i samma lag där det sägs att den som för en myndighets räkning tar del av handläggningen på ett sätt som kan påverka myndighetens beslut i ärendet är jävig bland annat om han eller hon eller någon närstående är part i ärendet eller annars kan antas bli påverkad av beslutet i en inte oväsentlig utsträckning. I 17 § anges att *”Den som är jävig får inte ta del i handläggningen av ärendet”*²⁶.

När det gäller de begäranden om allmänna handlingar som gjordes år 2021 i samband med framtagandet av rapporten om hur Polismyndigheten efterlever offentlighetsprincipen går det genom (A):s yttranden till säkerhetsskyddschefen²⁷ och i media²⁸ att konstatera att (A) hade tagit del av handläggningen av de begäranden som inkommit till Polismyndigheten som rörde hennes meriter och tjänstgöring i polisbil. Det har också framkommit av muntliga källor²⁹. Av de svar som lämnades på begärandena är det också högst troligt att (A) varit involverad i att besvara dem och påverkat innehållet och hanteringen av begärandena. Ett exempel på detta är att det utan att det efterfrågats i en begäran framfördes att (A) hållit många förhör för 14 år sedan när hon arbetade på en enhet i Östergötland. När kontrollfrågor ställdes för att ta reda på hur många förhör som hållits svarade den anställde på Noa som handlade ärendet att det inte fanns några tillgängliga uppgifter om dessa förhör³⁰.

Det framkommer vidare av polismästare (E):s förhör i förundersökningen att (A) aktivt medverkat när ett PM togs fram om hennes meriter med anledning av de förfrågningar som ställdes i begäranden av allmänna handlingar under år 2021³¹. Av förundersökningen framgår också att (A) i samband med den mediala uppmärksamhet under år 2022 fått tagit del av begäranden som inkommit där hon även förmedlat vidare minst en av dessa begäranden till (B)³² och där det funnits en strävan att koordinera

²⁵ Holgersson & Westman, 2021; Holgersson, 2023c.

²⁶ Får dock utföra sådana uppgifter som inte någon annan kan utföra utan att handläggningen försenas avsevärt.

²⁷ Runar Viksten utredning. Dnr: A714.133/2022, sidorna 81-83, Säkerhetsskyddschefens PM 2021-12-13.

²⁸ Erlandsson, 2022d. <https://www.dn.se/sverige/linda-staaf-jag-ar-utsatt-for-en-smutskastningskampanj/>

²⁹ Två stycken anställda, där det framgick att (A) var stressad över de begäranden som inkommit och pratade med andra befattningshavare om dessa.

³⁰ A367.875/2021 samt se även Holgersson, 2021, sidorna 52-55.

³¹ Förundersökningsprotokoll SU Dnr 0150-K336-22, sidan 85, förhör med (E).

³² Förundersökningsprotokoll SU Dnr 0150-K336-22, sidan 288, vidarebefordrat E-brev från (A) till (B).

svaren³³. Dessutom framgår att (A) varit delaktig i begäranden som inkommit under år 2023. En handläggare bifogade en tjänsteanteckning med anledning av en begäran där det gick att dra slutsatsen att (A) påverkat innehållet i svaret i begäran. Det stod i tjänsteanteckningen att: *"(A) ringde upp mig och uppgav att /.../"*. Av tjänsteanteckningen framgick vidare att (A) kände till innehållet i flera begäranden som inte handläggaren ansvarade för³⁴. Andra än (A) hade kunnat lämna den information som påverkat ärendena utan att handläggningen hade försenats avsevärt.

Begäranden som kunde avslöja felaktiga utsagor eller felbeteenden som avslogs

Antal tjänstgöringspass i ingripandeverksamheten som (A) genomfört

När vissa påståenden från (A) granskades under arbetet med rapporten om hur Polismyndigheten efterlever offentlighetsprincipen blev det tydligt att region Öst var mer tillmötesgående att lämna ut information jämfört med den avdelning som (A) tjänstgjorde på (och fortfarande tjänstgör på). Senare valde region Öst dock att lämna vissa begäranden till den avdelning där (A) tjänstgör. Det hade en negativ inverkan på möjligheten att få efterfrågade data. Ett exempel på en sådan begäran rörde frågan hur många arbetspass i ingripandeverksamheten (IGV) (A) medverkat i region Öst under år 2022 och om hon åkt några pass i region Öst efter december 2022 (det påtalades att det borde framgå av exempelvis HR³⁵). Det hade gått snabbt för region Öst att svara på dessa frågor, men istället skickades frågorna vidare till den nationella operativa avdelningen (Noa). Noa ville inte svara på hur många arbetspass (A) genomfört under den efterfrågade perioden år 2022 i region Öst och om hon arbetat något pass där efter december 2022. Avslaget i tjänstemannabeslutet motiverades med att *"det kan antas att den framtida verksamheten skadas om uppgifterna röjs"* där det skedde en hänvisning till att *"till exempel resurs- och organisationsfrågor av vital betydelse, arbetsrutiner samt tjänstgöringslistor"* skyddas av sekretess³⁶. Det var svårt att se att den efterfrågade informationen innefattade något av de angivna exemplen. Ett myndighetsbeslut efterfrågades och detta innehöll en liknande motivering när det gällde grunden för avslaget av begäran.

I överklagan till kammarrätten av just nämnda myndighetsbeslut ifrågasattes Polismyndighetens motivering. Uppgifter om antal tjänstgöringspass hade förekommit i Runar Viksten rapport som byggt på (A):s muntliga utsagor. I överklagan framfördes att få *"reda på om (A) åkt 8, 15 eller 17 arbetspass under år 2022 kan inte antas skada den framtida verksamheten om uppgiften röjs"*. Inte heller begäran *"om hon medverkat i IGV-pass efter december 2022"*. Det påtalades också att (A) enbart medverkat vid enstaka tillfällen i IGV-verksamheten eftersom hon i huvudsak haft andra arbetsuppgifter inom Polismyndigheten och att de uppgifter som begärs ut därför inte avslöjar något om hur tjänstgöringslistor ser ut eller något annat som rör polisverksamheten³⁷.

Överklagan skickades digitalt till Polismyndigheten i form av en pdf-fil till samma e-postadress som skickat avslagsbeslutet (rikspolischefens kanslis brevlåda). Det angavs i mejl att: *"Hej, jag överklagar beslutet till kammarrätten."* När det gått flera dagar utan att kammarrätten skickat något meddelande om en inkommen överklagan ställdes en fråga till Polismyndigheten om det aktuella ärendet. En jurist på Polismyndighetens rättsavdelning svarade: *"I ärende med dnr A393.865/2023 fattades ett nytt"*

³³ Förundersökningsprotokoll SU Dnr 0150-K336-22, sidan 250, skärmbild från (B):s telefon, meddelande i Signal till (A).

³⁴ I tjänsteanteckning anges ärendenummer A403.692/2023, 393.865/2023 och 394.539/2023.

³⁵ Händelserapporter i IT-systemet Storm.

³⁶ A393.865/2023

³⁷ Överklagan av beslut A393.865/2023.

myndighetsbeslut i enlighet med 38-39 §§ förvaltningslagen (2017:900) den 19 juli 2023. Detta har därefter inte överklagats.”. Polismyndighetens påstående ifrågasattes:

”Min uppfattning är att jag har överklagat A393.865/2023. Efter att jag fått myndighetsbeslutet klockan 14.36 den 19 juli så överklagade jag beslutet till kammarrätten (se nedanstående mejl³⁸) och bifogade den fil som även bifogats i detta mejl. Var vänlig att återkoppla på detta mejl.”³⁹

Dagen efter skickades ett e-brev från kammarrätten där det framgick att överklagan nu lämnats in till kammarrätten, men Polismyndigheten efterlevde inte önskemålet att ge återkoppling på det mejl som skickats. Av Polismyndighetens avslagsbeslut framgick, förutom det som redovisats tidigare, att:

”Den anställde har i stor utsträckning ifrågasatts i media bl.a. på grund av sin befattning och sin inblandning i den förundersökning som förevarit vid avdelningen för särskilda utredningar. Mot bakgrund av detta anser Polismyndigheten därför att den begärda tjänstgöringslistan ska omfattas av sekretess i enlighet med 39 kap. 3 § första stycket OSL då det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider allvarligt men om uppgifterna röjs.”⁴⁰

I ett kompletterande svar på Polismyndighetens beslut vidhölls tidigare argument att det är uppenbart att ett utlämnade av uppgifterna inte utgör en fara för den framtida polisverksamheten. Det framfördes också att: *”Polismyndigheten hänvisade till att (A) ifrågasatts i media som ett skäl till att inte lämna ut uppgifterna”*, men:

”Bedömningen om uppgifterna ska lämnas ut menar jag måste göras utifrån om uppgifterna i sig är känsliga och om det handlar om en enskilds personliga förhållande. Inte om utlämnandet av uppgifterna i förlängningen eventuellt skulle kunna leda till kritik mot att en hög chef lämnat missvisande och felaktiga uppgifter. Med ett sådant resonemang skulle en myndighet inte behöva lämna ut någon slags information när en hög chef ifrågasatts i media. Min inställning är att detta vore orimligt och att det inte följer syftet med offentlighetsprincipen.”⁴¹

Kammarrätten gjorde som de alltid verkar göra när Polismyndigheten gör hänvisningar till att det utgör en fara för den framtida polisverksamheten – de går på Polismyndighetens linje och skrev i sin dom att informationen: *”är av sådan art att ett utlämnande typiskt sett kan medföra skada för det intresse som ska skyddas genom denna bestämmelse”⁴²*. Kammarrättens beslut överklagades dels med motiveringen att Kammarrätten i sitt beslut inte tagit ställning till begäran att få reda på om berörd person har medverkat i ingripandeverksamheten efter december 2022. På en sådan begäran behövs bara svaret ”ja” eller ”nej” och har inget att göra med schemaläggning inom Polismyndigheten. Dels att det är av vikt för ledning av rättstillämpningen av hur ett rakt skaderekvisit motiveras när Polismyndigheten, och i förlängningen Kammarrätten, hänvisar till att det kan *”antas att den framtida verksamheten skadas om uppgifterna röjs”* utan att detta preciseras:

”Jag håller med Kammarrätten att schemaläggning inom ingripandeverksamheten är av sådan art att ett utlämnande typiskt sätt kan medföra skada, men kammarrätten

³⁸ Skickades den 19 juli klockan 14.46.

³⁹ E-post skickad 25 juli 2023, klockan 12:11.

⁴⁰ Kammarrätten Stockholm Mål 4646-23, aktilaga 8.

⁴¹ Kammarrätten Stockholm Mål 4646-23, svar på aktilaga 8, inskickad juli 2023.

⁴² 4646-23, sidan 4.

argumenterar inte alls för de invändningar som läggs fram mot att de uppgifter som begärts ut inte handlar om schemaläggning.”⁴³

Högre förvaltningsrätten beviljade inte prövningstillstånd⁴⁴.

Om Polismyndigheten hade efterlevt begäran hade det visat sig att (A) åter lämnat uppgifter som inte stämde med ett verkligt förhållande. Beroende på ovanstående hinder att få reda på hur många arbetspass (A) hade tjänstgjort under aktuell period lämnades en begäran in till region Öst om att få HR-nummer (nummer på händelserapporter) på de ärenden (A) varit involverad i under efterfrågad period år 2022. HR-nummer lämnades ut⁴⁵. Av HR-nummer framgår datum och tid och det gick därför att räkna ut när (A) hade tjänstgjort i region Öst⁴⁶.

Av anmälningar, HR och muntlig information gick det att dra slutsatsen att (A) medverkat i åtta arbetspass i ingripandeverksamheten efter den tidpunkt hon uppgivit att hon blev klar med sin Polkonutbildning innan sommaren 2022. Det var således ungefär hälften av antalet pass som hon påstått i Runar Vikstens utredning. Under dessa arbetspass hade hon hållit fyra korta förhör. Det går att konstatera att viktiga formella uppgifter saknas i tre av dessa fyra förhör⁴⁷. Utöver hennes yttrande till Runar Viksten uppgav (A):s i slutet av 2022 och under 2023 att hon *”resursförstärker ingripandeverksamheten”*⁴⁸ och då arbetat *”ganska många pass med IGV”*⁴⁹.

När en liknande begäran gjordes för att få HR-nummer från januari 2023 fram till början av november 2023 verkade den handläggare på Noa som tidigare avslagit begäran att få reda på antal tjänstgöringspass som (A) genomfört förstått att HR-nummer gick att använda för att få reda på detta. Begäran avlogs med motiveringen att det av HR-nummer går att räkna ut en tjänstgöringslista och att det avsåg en längre period än de HR-nummer som lämnades ut för år 2022 samt dessutom avsåg innevarande år⁵⁰. Hänvisningen till att det avsåg innevarande år är intressant eftersom denna handläggare avlog en begäran att få ta de av antal tjänstgöringspass föregående år. Denna handläggare på Noa som har en juristexamen⁵¹ kan definieras som en *”grindvakt”* när det gäller att försvåra granskning. Begäran att få HR-nummer justerades så att den bara omfattade sex månader.

⁴³ Överklagan av kammarrättens dom 4646-23.

⁴⁴ Högsta förvaltningsdomstolen 5503-23.

⁴⁵ A616.260/2023.

⁴⁶ Den ort (A) tjänstgjort i har en hög andel HR per patrull. Kunskap som rapportförfattaren erhållit genom möten med chefer i Östergötlands polisområde i rollen som BF-samordnare.

⁴⁷ Källa: A613.532/2023 (erhållna förhör). Antingen att det inte angetts när förhöret slutat eller att det inte står att förhöret godkänts av den som blivit förhörd (bägge saknas i ett förhör). Förhören har exempelvis gällt ett kort vittnesförhör där kund på Willys stoppat på sig två korvar i sin jackärm. Dessutom har (A) inte på förhör angivit anledningen till förhöret, utan det står enbart *”Vittnesförhör”* (5000-K1071638-22). Det är grundläggande kunskaper som polisstudenter får lära sig under sin utbildning. (A) har upprepade gånger missat att efter hållna förhör läsa upp utsagan för den som förhörts och JO har tidigare kritiserat Polismyndigheten när anställda inte följt *”de förhållandevis enkla åtgärder som föreskrivs i 23 kap 21 § andra st RB”* på korrekt sätt, men uttryckt att: *”Jag noterar därför med tillfredsställelse att polismyndigheten i sitt remissvar förklarat att den kommer att ge personalen sådan information att förhör fortsättningsvis dokumenteras i enlighet med rättegångsbalkens regler”* (1999/2000:JO1 145). (A) har inte genomgått polisutbildningen och eftersom (A):s erfarenhet av ingripandeverksamhet begränsade sig till tre pass innan hösten 2022 **är det inte hon som ska lastas för att hon inte har erforderliga kunskaper att arbeta i ingripandeverksamheten utan de befattningshavare som godkänt att hon får verka i denna verksamhet.**

⁴⁸ Se t.ex. Erlandsson, 2022d. <https://www.dn.se/sverige/linda-staaf-jag-ar-utsatt-for-en-smutskastningskampani/>

⁴⁹ Förundersökningsprotokoll SU Dnr 0150-K336-22, sidan 368, förhör med (A).

⁵⁰ A673.609/2023.

⁵¹ Tog juristexamen år 2006 och har främst erfarenheter av arbete på annan statlig myndighet (Kronofogdemyndigheten) innan han började vid polisen år 2021

Begäran avslogs med samma motivering som tidigare. Ett myndighetsbeslut efterfrågades och erhöles⁵². Begäran avslogs och myndighetsbeslutet överklagades till kammarrätten, men kammarrätten har ännu inte fattat något beslut i frågan⁵³.

Beslutet att tilldela (J) ett tjänstevapen

Ett annat exempel på hur Polismyndigheten hindrade en granskning som kunde visa att en hög chef agerat på ett felaktigt sätt utgör avslagen av begäran att ta del av beslutet att tilldela (J) ett tjänstevapen. (J) hade själv gått ut i media och berättat att han hade anställts som polismästare och hade tänkt att vid vissa tillfällen arbeta i ingripandeverksamheten. Liknande beslut att tilldela ett tjänstevapen hade tidigare lämnats ut gällande (A) och (F). Polismyndigheten hävdade i avslagsbeslutet på begäran att ta del av beslutet att tilldela (J) ett tjänstevapen att: *"Även om de nu begärda uppgifterna endast rör en anställd kan det enligt Polismyndighetens mening antas att den framtida verksamheten skadas om uppgifterna röjs."*⁵⁴. I myndighetsbeslutet redovisades inga konkreta skäl för varför sekretess skulle råda utan det angavs bara *"typiskt sätt"*. Önskemålet om att särskilt beakta att myndigheten tidigare lämnat ut samma typ av uppgifter kommenterades inte på annat sätt än det *"föranleder ingen annan bedömning"*. Överklagan innehöll en vädjan till Kammarrätten att innan beslut fattas efterfråga att Polismyndigheten konkretiserar på vilket sätt det skulle kunna medföra skada på den framtida polisverksamheten om uppgiften röjs.

Med anledning av innehållet i överklagan inkom Polismyndigheten med ett ytterligare yttrande. I detta påstods bland annat att besluten gällande (A) och (F) hade offentliggjorts i samband med publiceringen av utredningen om vissa förhållanden i samband med polisanmälningar mot polischef⁵⁵. Det var ett felaktigt påstående eftersom utredningen som publicerades⁵⁶ inte innehöll något av dessa dokument. Polismyndigheten framförde vidare att de inte på ett mer detaljerat sätt än de gjort kunde beskriva hur den framtida polisverksamheten skulle riskeras att skadas om handlingen lämnades ut. Ett dokument lämnades in till kammarrätten där Polismyndighetens argument analyserades och nedan följer några kommentarer på Polismyndighetens argument.

Tabell 1: Polismyndighetens argument och kommentarer till dem

Argument	Kommentar
Ett utlämnande skulle medföra men för Polismyndighetens verksamhet då utlämnandet skulle kunna innebära en risk för kartläggning av Polismyndighetens sätt att arbeta , vilket kan antas medföra att den framtida verksamheten skadas.	Den begärda handlingen kan inte på något sätt användas för att kartlägga Polismyndighetens sätt att arbeta . Uppgiften berör en utrustningsdetalj och inte sättet att arbeta.
Den begärda handlingen innehåller uppgifter om vilken polisanställd som innehar vapen och när denne person erhöles sitt	Det stämmer att begäran avser en viss anställd, men denne har själv gått ut med uppgifter i media att han är polis och det går att dra slutsatsen att han har ett tjänstevapen. Av Polismyndigheten svar

⁵² A673.609/2023.

⁵³ Början av mars 2024.

⁵⁴ A500.010/2023, sidan 1.

⁵⁵ Kammarrätten i Stockholm 5835-23, aktbilaga 10, sidan 2. Upprättat av Polismyndigheten 2 oktober, 2023.

⁵⁶ Se Runar Viksten utredning. Dnr: A714.133/2022.

<p>vapen samt vilket sorts tjänstevapen denne har.</p>	<p>framgår att handlingen existerar men att beslutet inte kan lämnas ut⁵⁷. Vidare är det mycket små skillnader mellan tilldelade tjänstevapen. Uppgifter om vilken modellbeteckning på tjänstevapnet som tilldelats har ur ett sekretesshänseende därför inte någon betydelse. Det går dessutom att maska modellbeteckningen på vilken Sig Sauer som lämnats ut (om det bedöms ha någon vikt). Det är riktigt att det av handlingen framgår när vapnet tilldelats aktuell befattningshavare. Polismyndigheten har inte förklarat på vilket sätt en sådan uppgift skulle kunna vara till men för verksamheten.</p>
<p>Polismyndigheten anser att dessa uppgifter är av säkerhetskänslig karaktär när de förekommer i den polisiära verksamheten</p>	<p>Alla poliser som arbetar i den operativa polisiära verksamheten måste inneha ett tjänstevapen. Detta är välkänt och det finns officiella handlingar där detta framgår. Uppgifterna är därför inte av säkerhetskänslig karaktär. Dessutom av en förfrågan till Polismyndigheten framgår att berörd befattningshavare inte innehar en sådan befattning att motiveringen att "<i>säkerhetskänslig</i>" och "<i>polisiära verksamheten</i>" är relevant eftersom han inte deltagit i den polisoperativa verksamheten (se vidare kapitel 3).</p>
<p>Uppgifterna hör till både Polismyndighetens arbetsmetoder och Polismyndighetens användning av viss utrustning.</p>	<p>Den begärda handlingen avser inte Polismyndighetens arbetsmetoder. Den avser heller inte användning av viss utrustning utan avser ett beslut att tilldela ett vapen som inte används av befattningshavaren i polisens verksamhet (se vidare kapitel 3). Alla poliser i operativ tjänst hade vid denna tidpunkt tjänstevapnet Sig Sauer. Det är känt och är inte någon hemlighet. Det ingår polisens standardutrustning som är en offentlig uppgift.</p>

⁵⁷ Jämför till exempel med förfrågan A500.009/2023 att ta del av samma typ av beslut där begäran avslag med motiveringen att (D) inte tilldelats ett vapen.

Med tanke på Polismyndighetens argument framfördes att handlingen ska lämnas ut antingen helt (förutom personnummer på berörd person) som gjorts tidigare vid två andra begäranden eller i maskad form om det är någon detalj som Polismyndigheten menar borde skyddas. Kammarrätten avlog överklagan och gick på Polismyndighetens linje där de bedömde att *”uppgifterna i den begärda handlingen är av sådant slag att ett utlämnande typiskt sett kan antas skada Polismyndighetens framtida verksamhet”*⁵⁸.

Rakt skaderekvisit och ”omvänt skaderekvisit”

Den bestämmelse som Polismyndigheten hänvisade till för avslag i ovan nämnda ärende var 18 kap. 1 § andra stycket 2 OSL. Den är utformad med ett rakt skaderekvisit, vilket innebär en presumtion för att uppgifter som omfattas av bestämmelsen är offentliga. Det raka skaderekvisitet formuleras som att sekretess gäller för en uppgift *”om det kan antas”* att ett utlämnande leder till skada. Det krävs särskilda omständigheter i det enskilda fallet som talar för att ett utlämnande är skadligt⁵⁹. Offentlighet är huvudregeln. En myndighet ska alltså kunna redovisa konkreta skäl för sekretess om den trots det raka skaderekvisitet vill hemlighålla en uppgift⁶⁰. Den jurist på rättsavdelningen som fattade tjänstemannabeslutet hade dock formulerat avslagsbeslutet med att det inte gick att röja uppgiften för att det inte *”står klart”* att beslutade eller förutsedda åtgärder motverkas eller den framtida verksamheten skadas (således omvänt skaderekvisit, se nedan). Juristen som formulerade myndighetsbeslutet ändrade det istället till att det *”kan antas”* att utlämnandet kan leda till skada utan att precisera varför (rakt skaderekvisit). Trots denna förändring i motiveringen innebar det i praktiken att Polismyndigheten ändå tillämpade ett omvänt skaderekvisit i och med att det inte preciserades varför det kunde antas att ett utlämnande av den begärda handlingen skulle medföra skada.

Ett lagrum som ger uttryck för presumtion för sekretess kallas för *”omvänt”* skaderekvisit. Utgångspunkten för uppgiften är sekretess och att den inte får delas med allmänheten. En uppgift som omfattas av en sekretessregel med ett omvänt skaderekvisit är bara offentlig om det står klart att den kan lämnas ut utan risk för skada. Tvärt emot vad som gäller vid ett rakt skaderekvisit så är sekretess alltså huvudregeln och offentlighet undantaget. En anställd på Polismyndighetens rättsavdelning redovisade sina iakttagelser att trots att det borde vara tvärt om är det vanligare att Polismyndigheten förlorar i Kammarrätten när det gäller ett omvänt skaderekvisit än ett rakt skaderekvisit. Den anställde gjorde antagandet att Kammarrätten utgick från att Polismyndigheten redovisade korrekt information när de påstod att det förelåg en risk att den framtida polisverksamheten skulle skadas och att Kammarrätten inte har kunskap och vilja att ifrågasätta sådan information. Däremot var det lättare för Kammarrätten att förstå och bedöma ett omvänt skaderekvisit eftersom det inte krävde en verksamhetskunskap. Inom Polismyndigheten är det känt att när man i ett avslagsbeslut i allmänna termer uttrycker att uppgifterna är av sådan art att ett utlämnande typiskt sätt kan medföra skada för den framtida polisverksamheten finns goda möjligheter att nå framgång vid en prövning i Kammarrätten. En genomgång av ett trettiotal domar från Kammarrätten visar att Polismyndigheten inte har behövt konkretisera varför de begärda handlingarna skulle kunna utgöra en fara för den framtida polisverksamheten.

En hänvisning till begränsningar i IT-system som skäl till att in lämna ut information

Ett lika säkert sätt som ovan för Polismyndigheten att vinna gehör i Kammarrätten är att hänvisa till att utformningen av Polismyndighetens IT-system gör att en efterfrågad information inte ska lämnas ut. I

⁵⁸ Kammarrätten i Stockholm 5835-23, dom, sidan 2.

⁵⁹ se bland annat RÅ 1994 ref. 91 och RÅ 1981 2:34.

⁶⁰ Se Allmän handling, 2023. <https://allmanhandling.se/2012/08/09/rakt-skaderekvisit/>

samband med datainsamling till denna rapport efterfrågades hur många gånger (A) har varit polischef i beredskap sedan år 2016. Polismyndigheten hävdade att det inte fanns information nedtecknad om vem som har haft beredskap. Det orimliga i detta påpekades – hur skulle anställda veta vem de skulle ringa för att få ett beslut om det inte fanns någon information nedtecknad om vem som hade beredskap? I överklagandet till Kammarrätten bifogades en lista som Polismyndigheten maskat på ett tiotal sidor med beslut om vem som skulle ha beredskap under en viss period samt ett utdrag från polisens lönesystem med en förklaring att det är möjligt att finna dessa uppgifter genom att leta rätt på posten beredskapstillägg. Det påpekades att det går snabbt att få fram dessa uppgifter. Kammarrätten förlitade sig dock på Polismyndighetens utsaga att det inte gick att göra en sammanställning med rutinbetonade åtgärder och skrev att: *”det saknas skäl att ifrågasätta detta”*⁶¹.

Genom en tillgång och kunskap om Polismyndighetens IT-system går det att konstatera att Polismyndighetens påståenden att det inte gått att göra vissa sökningar i ett flertal fall varit missvisande och felaktiga⁶². Det har också framgått på annat sätt. Ett exempel på detta är då Polismyndigheten i ett avslagsbeslut hade hävdad att:

*”På grund av hur Polismyndighetens anmälningssystem är uppbyggt går det inte att söka på uppgifterna du angett utan att få en alldeles för bred träffyta innehållandes irrelevanta träffar utifrån din begäran.”*⁶³

Myndighetsbeslutet överklagades. Myndigheten hade i sitt avslagsbeslut utgått från att det handlade om en sammanställning av uppgifter trots att det rörde sig om en förfrågan att ta del av konkreta handlingar. Kammarrätten biföll därför överklagandet och återförvisade ärendet till Polismyndigheten⁶⁴. Det framgick i den efterföljande handläggningen, till skillnad mot vad som uppgivits i det tidigare myndighetsbeslutet, att den efterfrågade information visst var sökbar. I e-post som skickades ut med anledning av kammarrättens beslut förmedlades att: *”Genom sökning i ett annat system har ärenden påträffats”*⁶⁵ och att dessa nu skulle sekretessprövas. I myndighetsbeslutet som senare skickades ut stod att: *”Polismyndigheten har vid en förnyad sökning lokaliserat polisanmälningar som motsvarar din begäran”*⁶⁶.

Hade ovanstående begäran handlad om en sammanställning hade Kammarrätten sannolikt med tanke på tidigare förfaringssätt avslagit överklagan. I det här fallet beaktade Polismyndigheten inte att det inte handlade om en sammanställning. Hade de gjort detta och argumenterat för att de inte kunde göra en sökning (trots att de kunde det) och att det skulle ta så lång tid att återfinna handlingarna genom en manuell genomgång att de inte har en skyldighet att göra detta hade de sannolikt vunnit bifall för sina argument i Kammarrätten. Polismyndigheten hänvisade exempelvis i ett annat fall att de manuellt var tvungna att söka igenom en polisregions alla ärenden vad gäller den typ av åtgärd/brott/beslag som innefattades i begäran. I överklagandet av Polismyndighetens beslut till kammarrätten påpekades att myndighetens påståenden inte stämde och det gavs konkreta exempel på detta, bland annat att de anmälningar rörande tillgrepp av båt som efterfrågades var sökbara i polisens anmälningssystem eftersom de hade en särskild brottskod. Kammarrätten förlitade sig emellertid på Polismyndighetens påståenden och skrev: *”Kammarrätten, som saknar skäl att ifrågasätta Polismyndighetens uppgifter, anser att myndigheten därigenom har haft fog för sitt beslut”*⁶⁷.

⁶¹ Kammarrätten i Stockholm 4748-23, sidan 2.

⁶² Holgersson, 2021.

⁶³ A395.127/2023, sidan 2

⁶⁴ Kammarrätten i Stockholm 4280-23.

⁶⁵ A395.127/2023 efter återförvisning (4280-23). E-post från Polismyndigheten september, 2023.

⁶⁶ A395.127/2023, sidan 2. Beslutsdatum 27 september 2023.

⁶⁷ Kammarrätten i Stockholm 6643-18, sidan 2.

En utdragen process som gör att myndigheten inte behöver lämna ut handlingar

Genom att processer för att få ut begärda handlingar blir långa är sannolikheten hög för att den som begärt handlingarna avbryter försöken att få ut handlingarna. Ett exempel från datainsamlingen till denna rapport gällde en begäran att ta del av förstasidan på de beslut (A) fattat i rollen som polischef i beredskap⁶⁸. En handläggare på den nationella operativa avdelningen som har en juristexamen fattade ett tjänstemannabeslut och avlog begäran med hänvisning till att den begärda sammanställningen inte kunde göras tillgänglig med rutinbetonade åtgärder⁶⁹. Någon sammanställning hade dock inte efterfrågats utan handlingar. Avslagsbesluten saknade sålunda en giltig rättslig grund. Ett myndighetsbeslut efterfrågades. Myndighetsbeslutet innehöll en liknande motivering som i tjänstemannabeslutet och begäran avlogs. Det framfördes i myndighetsbeslutet att det får anses:

”klarlagt att sammanställningen inte kan göras tillgänglig med rutinbetonade åtgärder. Sammanställningen kan därför inte anses förvarad hos Polismyndigheten. Den utgör därmed inte en allmän handling som du med stöd av TF har rätt att ta del av.”⁷⁰

Myndighetsbeslutet överklagades. Kammarrätten upphävde Polismyndighetens beslut och återförvisades målet för fortsatt handläggning. I domen framfördes att:

”Begäran gäller alltså färdiga handlingar och inte en sammanställning av uppgifter ur en upptagning för automatiserad behandling. Det var därför fel av Polismyndigheten att avslå begäran med motiveringen att en sådan sammanställning inte kan göras tillgänglig med rutinbetonade åtgärder. Mot denna bakgrund bör Polismyndigheten som första instans pröva begäran på nytt.”⁷¹

Polismyndigheten avlog dock åter begäran och påstod att de på grund av begränsade sök- och sammanställningsmöjligheter samt hur myndighetens register och IT-system är ordnade var förhindrade att ta fram efterfrågade handlingar⁷². Myndigheten påstod också att de beslut som en chef i beredskap tar inte dokumenteras inte på annat sätt än att de loggas i ett datorsystem genom att skrivas som fritext i olika händelserapporter. När en händelserapport avslutas, vilket kan handla om timmar eller månader, blir det ett elektroniskt dokument. De förklarade vidare i sitt avslag att namn på beslutsfattaren inte nedtecknas i händelserapporterna och att det därför inte framgår vem som har tagit beslut utan att det endast står ”Polischef i beredskap beslutar om” alternativt ”CIB beslutar om”. En sökning på ”chef i beredskap/CIB beslut” från år 2015 fram tills idag skulle ge en oöverskådligt mängd träffar i datorsystemet och inkludera alla beslut som alla polischefer i beredskap tagit, menade Polismyndigheten. Polismyndigheten framförde vidare att för att få fram när en namngiven polischef i beredskap har fattat ett beslut krävs en genomgång av samtliga händelserapporter där en chef i beredskap fattat beslut och att dessa sedan matchas mot lönespecifikationer för att få fram de datum som denna var polischef i beredskap. Polismyndigheten hävdade också att det vid kontrollen även måste uteslutas att lönepåslaget inte avser något annat.

⁶⁸ A403.692.692/2023. Inkommen 2023-07-13.

⁶⁹ A403.692.692/2023. Beslutsdatum 2023-07-14.

⁷⁰ A403.692/2023. Beslutsdatum: 2023-07-19, sidan 2.

⁷¹ Stockholms kammarrätt mål 4585-23, sidan 2.

⁷² A403.692/2023 Beslutsdatum 2023-09-20.

Att det hade gått att göra på andra sätt, till exempel att utgå från när (A) hade haft beredskap och sedan utesluta de händelserapporter och perioder i händelserapporter då inte (A) haft beredskap berördes inte som ett alternativ. Polismyndigheten påstod att den manuella genomgång som *”skulle krävas av alla händelserapporter”* var av så omfattande slag att det inte är rimligt att kräva att Polismyndigheten gör en sådan efterforskning. Med tanke på den tillit som Kammarrätten tidigare fäst vid Polismyndighetens påståenden om hur polisens IT-system fungerar begränsades därför begäran till att bara omfatta tio beslut som (A) fattat i rollen som polischef i beredskap. Det krävdes således bara att hitta tio beslut som (A) fattat – sedan kunde arbetet avbrytas. Det påpekades att det torde vara lätt att hitta om man utgår från vilka veckor (A) gått beredskap. När det gått två veckor utan att Polismyndigheten lämnat någon respons på begäran skickades ett e-brev där en återkoppling begärdes. Samma dag erhöles ett tjänstemannabesked⁷³. Även den begränsade begäran avlogs. Texten i det tidigare myndighetsbeslutet hade återanvänts, men vissa tillägg hade gjorts med anledning av att den ursprungliga begäran hade avgränsats.

Polismyndigheten angav nu att för att minska antal sökträffar kunde sökningen i it-systemet begränsas till tidsintervall då (A) haft beredskap, men att den angivna medarbetarens tjänstgöringstidpunkter inte finns sammanställda i någon handling hos Polismyndigheten och att en sådan sammanställning skulle kräva en manuell genomgång av underlag som visar när medarbetaren har tjänstgjort som polischef i beredskap såsom **till exempel**⁷⁴ lönespecifikationer:

*”Därefter behöver kontroll ske att uppgifterna i eventuella underlag överensstämmer och att uppgifterna inte avser annat än tjänstgöring som polischef i beredskap, till exempel i förekommande fall att en viss ersättning inte avser annat än för tjänstgöring som polischef i beredskap.”*⁷⁵

Den juristutbildade handläggaren på Noa som avlog begäran menade att det krävde att Polismyndigheten skulle behöva göra en sammanställning *”genom åtgärder som inte är begränsade”* och därefter efterforska och klarlägga om det finns beslut som fattats av den angivna medarbetaren. Handläggaren hävdade att arbetet är så omfattande att det inte anses rimligt att vidta sådan efterforskning. Det bör påpekats att någon sammanställning inte hade efterfrågats denna gång, utan tio handlingar. Ett myndighetsbeslut efterfrågades. För att ställa det på sin spets gjordes också en ny begäran att bara ta del av två beslut som (A) fattat i rollen som polischef i beredskap. Efter 15 dagar erhöles ett myndighetsbeslut när det gäller begäran att få tio handlingar⁷⁶. Polismyndigheten avlog begäran och argumenten kommer strax att beröras. När det gått två veckor utan att fått ett tjänstemannabeslut på begärandet att få två handlingar skickades en påminnelse. Två arbetsdagar senare distribuerades ett tjänstemannabeslut där begäran avlogs. Ett myndighetsbeslut efterfrågades som erhöles efterföljande dag⁷⁷ och det var i stort sett identiskt med avslaget där tio beslut hade efterfrågats.

I tjänstemannabeskedet ovan angavs att det måste ske en kontroll av ett underlag på en lönespecifikation rörande ersättning för polischef i beredskap för att säkerställa att det inte avser något annat. Ett liknande argument hade framförts i ett myndighetsbeslut tidigare i processen där Polismyndigheten skrev: *”Vid kontrollen måste även uteslutas att lönepåslaget som hör ihop med chef i beredskap inte avser något annat.”*⁷⁸ När en begäran gjordes om att få ta del av (A):s

⁷³ A550.178/2023. Beslutsdatum 2023-10-06.

⁷⁴ Har fetstilsmarkeras med anledning av Polismyndighetens tidigare påståenden om att det inte fanns några underlag som visade när någon haft beredskap (se nedan).

⁷⁵ A550.178/2023, sidan 2.

⁷⁶ A550.178/2023. Beslutsdatum 2023-10-20.

⁷⁷ A582.322/2023.

⁷⁸ A403.692/2023, sidan 2.

lönespecifikationer avsågs dock begäran med motiveringen att dessa visade när (A) hade gått beredskap⁷⁹. Polismyndigheten hävdade att uppgifter om när någon tjänstgjort som polischef i beredskap bör liknas vid en tjänstgöringslista och att det kan antas att det kan skada den framtida verksamheten om uppgifterna röjs. En hänvisning gjordes till en dom i Kammarrätten trots att den ännu inte var lagkraftvunnen. Myndighetens beslut överklagades till Kammarrätten. För det första med en hänvisning till att den framtida polisverksamheten inte kan skadas om uppgifterna röjs i och med att beredskapslistorna varierar över tid. En person kan gå beredskap mycket sällan under en period, medan någon annan kan gå mycket ofta. Hur någon har gått beredskap visar inte hur denna kommer att gå beredskap framåt i tiden. För det andra att det utifrån de begärda lönespecifikationerna enligt Polismyndighetens tidigare yttranden inte går att dra en slutsats när någon gått beredskap eftersom ersättningarna är hopslagna, och att det inte med säkerhet framgår vilken månad ersättningen avser (även om det är vanligt att den betalas ut efterföljande månad) och att beredskapsersättning kan innehålla annat än just ersättning för beredskap som måste kontrolleras manuellt.

Det tog cirka en vecka innan Polismyndigheten vidarebefordrade överklagan till Kammarrätten och de hade då kommenterat vissa av ovanstående påpekade sakförhållanden. Myndigheten medgav att beredskapen kan variera mellan olika personer och över tid för samma person, men vidhöll att uppgifterna inte skulle lämnas ut för att de avslöjade principer vid schemaläggning. Det var ett argument som var svårt att förstå i och med att det av andra handlingar framgick att principerna inte var mer avancerade än ett beslut om vem som skulle gå beredskap en viss vecka eller annan tidsperiod. Myndigheten utvecklade inte argumentet. Kammarrätten avtog begäran och kommenterade inte de framförda invändningarna som den klagande hade inkommit med utan skrev kort att man inte "*gör någon annan bedömning än den som Polismyndigheten har gjort*"⁸⁰. Sammanfattningsvis går det med tanke på ovanstående argument från Polismyndigheten att dra slutsatsen att det är möjligt att enbart utifrån lönespecifikationerna konstatera när någon gått beredskap, vilket i så fall talade mot de argument som användes för att avslå begäran att ta del av de beslut som (A) fattar i rollen som polischef i beredskap.

Polismyndigheten hade vidare när det gällde utlämnandet av de beslut (A) fattat i rollen som polischef i beredskap angett att det enda stället där det framgår vem som fattat ett beslut i denna roll är i fritexten i datorsystemet där händelserapporter registreras. I ett myndighetsbeslut där en begäran att ta del av alla beslut som (A) fattar i rollen som polischef i beredskap påstods, som tidigare nämnts, att en sökning i fritextfältet i datorsystemet på orden "*chef i beredskap/CIB beslut från år 2015 tills idag skulle ge en överskådlig mängd träffar och inkludera alla beslut som alla polischefer i beredskap tagit*"⁸¹. Begäran att ta del av 10 respektive 2 beslut som (A) fattat i rollen som polischef i beredskap avsågs dock med motiveringen att: "*Det går inte att söka på det som står i fritexten i händelserapporterna*"⁸². Det angavs att det registreras över 1000 händelserapporter varje dag och att det krävs en manuell genomgång av varje händelserapport för att hitta ett beslut som fattats av en polischef i beredskap. Polismyndigheten menade att den manuella genomgång som skulle krävas av alla händelserapporter skulle vara av så omfattande slag att det inte är rimligt att Polismyndigheten gör en sådan efterforskning.

Utän en kunskap om Polismyndighetens verksamhet och IT-system hade det varit svårt att upptäcka att Polismyndighetens två avslagsbeslut var felaktiga. I de flesta fall hade det således räckt med ovanstående myndighetsbeslut för att de begärda handlingarna inte skulle behöva tas fram av Polismyndigheten. I detta fall överklagades dock de bägge myndighetsbesluten med motiveringen att

⁷⁹ A362.923/2023

⁸⁰ Kammarrätt i Stockholm 6417-23.

⁸¹ 403.692/2023, sidan 2.

⁸² A550.178/2023, sidan 2.

det var möjligt att göra en sökning efter de av myndigheten angivna orden genom att skriva ut händelserapporterna som pdf-filer i vilka det går att söka och att en sökning i alla tusen upprättade händelserapporter i Sverige varje dygn inte krävs för att hitta vilka beslut eventuellt (A) tagit i rollen som polischef i beredskap. Det räcker att söka i de som upprättats vid den nationella ledningscentralen. I överklagan förklarades också att det finns en polischef i beredskap i varje region som respektive regionledningscentral vänder sig till⁸³. Det framgår också av ett svar från Polismyndigheten som bygger på information som (A) lämnat till en handläggare per telefon: "när (A) har fattat beslut som polischef i beredskap så är det VB Noa⁸⁴ som loggar samtliga beslut"⁸⁵. Ett slumpmässigt urval gällande år 2023 visade sig att det var 57 ärenden i genomsnitt per dygn på denna ledningscentral⁸⁶. Många av händelserapporter på denna ledningscentral, såsom bevakningsuppdrag, är också av den art att ett polischefsbeslut inte är aktuellt. Det bör också påtalas att när två respektive tio beslut som (A) fattat hade påträffats hade eftersökningen av beslut som hon fattat kunnat avbrytas.

Med anledning av framförda invändningar mot Polismyndighetens avslagsbeslut kompletterade myndigheten sitt svar när överklagan skickades in till kammarrätten och hävdade att:

"Stefan Holgersson har i sitt överklagande den 1 november 2023 justerat sin begäran till att endast avse händelserapporter från den nationella ledningscentralen. Polismyndigheten anser att justeringen är av sådan karaktär att den är att anse som en ny begäran av allmän handling och kommer således att hantera den som en sådan i ett nytt ärende."⁸⁷

Någon justering av begäran hade inte gjorts utan den var exakt densamma – det som efterfrågades var 10 beslut respektive 2 beslut som (A) fattat i rollen som polischef i beredskap. Det myndigheten menade var en ny begäran var i själva verket en förklaring av hur funktionen polischef i beredskap används inom Polismyndigheten och att varje regionledningscentral har egna polischefer i beredskap som de vänder sig till. Istället för att medge att det räckte med att undersöka händelserapporterna på den nationella ledningscentralen definierade Polismyndigheten förklaringen som en ny begäran. Även om Polismyndigheten menade att det skulle kunna inträffa att ledningscentraler i regionerna vände sig till (A) i rollen som polischef i beredskap för att få beslut, efterfrågades inte alla utan 10 respektive 2 beslut. Det var därför inte rationellt att inkludera händelserapporter från samtliga ledningscentraler, utan det räckte att begränsa sökningen till den nationella ledningscentralen. Den av Polismyndigheten upprättade nya justerade begäran avlogs den också⁸⁸, men något myndighetsbeslut begärdes inte. Senare i processen i de två ärendena som hade överklagats till kammarrätten eftersökte Polismyndigheten dock, trots ovanstående hantering och yttrande till kammarrätten, enbart beslut som (A) fattat i rollen som polischef i beredskap gällande den nationella ledningscentralen och på en fråga svarade Polismyndigheten: "Som vi har förstått din begäran är det endast nationella ledningscentralen som har varit aktuell"⁸⁹.

Polismyndighetens verksamhet är komplex och omfattande så det går att ha överinseende med att befattningshavare kan begå misstag. En välvillig tolkning är att den juristutbildade handläggaren på den nationella operativa avdelningen som fattade de två tjänstemannabesluten och den jurist på

⁸³ Instruktioner för polischef i beredskap i region Mitt (Polismyndigheten, 2021b) bifogades överklagan.

⁸⁴ Vakthavande befäl (VB) som tjänstgör på den nationella ledningscentralen.

⁸⁵ A410.932/2023. Svar erhållet 27 juli 2023.

⁸⁶ Alla HR-nummer för en slumpmässigt utvald månad år 2023 för den nationella ledningscentralen efterfrågades och erhöles (e-post, oktober 2023). Senare efterfrågades även antalet HR per dygn för sju slumpmässigt utvalda veckor under 2023 (en vecka var densamma som i det första urvalet) och erhöles (e-post, januari 2024). Det genomsnittliga antal händelserapporter per dygn för de 70 dygnen var 56,73.

⁸⁷ Kammarrätten i Stockholm 6510-23, aktbilaga 21, sidan 1. Vår understrykning.

⁸⁸ A646.424/2023.

⁸⁹ E-brev 2 januari, 2024.

Polismyndighetens rättsavdelning som formulerade myndighetens två avslagsbeslut inte var medvetna om att de regionala ledningscentralerna har egna polischefer i beredskap. En negativ tolkning är att Polismyndigheten medvetet lämnat felaktig information för att kunna avslå begäran. Om det var så att det var en missuppfattning hade det ur en trovärdighetsaspekt varit fördelaktigt att medge detta istället för att förvränga faktiska omständigheter och hävda att den klagande justerade begäran på sådant sätt att den var att anse som en ny begäran, men ändå justera de ursprungliga begärandena när beslut skulle eftersökas senare i processen. Vidare framförde Polismyndigheten till kammarrätten att:

”Stefan Holgersson anför även att det finns andra sätt att söka i det system som händelserapporterna registreras i (STORM). Polismyndigheten vill informera om att händelserapporter registreras och hanteras i STORM men de händelserapporter som är avslutade för mer än tolv månader sedan flyttas över till Polismyndighetens e-arkiv. Efter att en överföring har gjorts till e-arkivet finns händelserapporterna inte kvar i STORM. Det finns inte samma möjligheter att söka i e-arkivet som det finns i STORM.”⁹⁰

Den klagande hade inte alls hävdat att det fanns andra möjligheter att söka i IT-systemet STORM utan hade tvärtom vidimerat Polismyndighetens påstående att den aktuella sökningen i fritexten inte gick att göra i STORM. Däremot hade den klagande påtalat att det **går att skriva ut pdf-filer från STORM** och att söka efter information i dessa pdf-filer. Hur händelserapporter kan skrivas ut från STORM liksom hur en sökning i pdf-filer går till åskådliggjordes genom skärmdumpar. Dessutom framfördes att Polismyndigheten initialt kunde nöja sig med att undersöka STORM för att försöka hitta eventuella beslut som (A) fattat i rollen som polischef i beredskap. Det kanske räckte med detta i och med att alla beslut som (A) fattat inte hade efterfrågats – utan bara 10 respektive 2 beslut. Polismyndigheten valde att inte bemöta någon av dessa argument.

Vidare hade Polismyndigheten med anledning av innehållet i överklagan framfört att:

”Stefan Holgersson anför i sitt överklagande att det förekommer motsägelser i Polismyndighetens beslut i detta ärende och myndighetens beslut i andra ärenden, bl.a. avseende vilka sökningar som kan göras. Skälet till att det kan uppfattas på detta sätt är att den information som beslutsfattaren haft tillgång till och redogjort för i respektive beslut har varierat beroende på hur begäran formulerats.”⁹¹

Det var riktigt att begäranden har formulerats olika, men motsägelserna var inte kopplade till dessa olikheter. Som tidigare påpekats **hävdades i ett myndighetsbeslut att det går att söka i fritexten i datorsystemet där händelserapporter loggas (dvs STORM) och att en sökning från år 2015 skulle ge ett oöverskådligt antal träffar. I ett annat att det inte finns en möjlighet att söka i fritexten i detta datorsystem och i ett tredje att det bara går att söka i händelserapporter i detta datorsystem som är högst 12 månader gamla.** Ur en trovärdighetsaspekt hade det varit fördelaktigt att medge dessa motsägelser istället för att komma med det yttrande som redovisas i ovanstående citat. Inte heller Polismyndighetens varierande påståenden om vad som går att utläsa av lönespecifikationerna har någon koppling till hur begäran formulerats. Som framgår ovan så **hävdade Polismyndigheten i ett avslagsbeslut som vann bifall i kammarrätten att lönespecifikationer avslöjar när en befattningshavare gått beredskap**, medan det i ett annat beslut när det gällde begäran att ta del av de beslut (A) fattat i rollen som polischef hävdades **att det av lönespecifikationerna inte går att fastställa när någon gått beredskap** utan att det krävs en manuell kontroll.

⁹⁰ Kammarrätten i Stockholm 6510-23, aktilaga 21.

⁹¹ Kammarrätten i Stockholm 6510-23, aktilaga 21.

Överklagan av Polismyndighetens beslut gällande begäran att få tio respektive två beslut som (A) fattat i rollen som polischef resulterade i att kammarrätten upphävde myndighetens avslagsbeslut⁹². Kammarrätten skrev att den klagande gjort invändningar och exemplifierat att de efterfrågade handlingarna kunde tas fram på annat sätt än Polismyndigheten hävdade, men att Polismyndigheten inte bemött invändningarna. Kammarrätten menade därför att det inte var utrett om det skulle krävas en så omfattande arbetsinsats att Polismyndigheten inte är skyldig att ta fram de handlingar som efterfrågas. Kammarrätten återförvisade ärendet till myndigheten för fortsatt handläggning. Efter förnyad handläggning avlog Polismyndigheten åter de bägge begärandena. I avslagsbeslutet skrev myndigheten att:

*"Händelserapporter hanteras och registreras i STORM men de händelserapporter som är avslutade för mer än tolv månader sedan flyttas över till Polismyndighetens e-arkiv. Efter att en överföring har gjorts till e-arkivet finns händelserapporterna inte kvar i STORM. Det finns inte samma möjligheter att söka i e-arkivet som det finns i STORM. Det är alltså i e-arkivet som de efterfrågade handlingarna finns."*⁹³

Vad Polismyndigheten menade med "**Det är alltså /.../**" förklarades inte. Var det så att (A) inte gått beredskap som polischef det senaste året så att detta system därför kunde uteslutas?⁹⁴ Med tanke på att Polismyndigheten inte velat svara på frågor om när (A) gått beredskap bedömdes det inte vara någon idé att ställa en sådan fråga utan istället ställdes en fråga om myndigheten undersökt om det finns några beslut som (A) fattat i rollen som polischef i STORM. Polismyndigheten svarade att "*Sökning i Storm har självklart gjorts*"⁹⁵. Det var en helt ny uppgift från Polismyndigheten. Myndigheten hade dessutom, som framgår ovan, tidigare hävdade att det inte går att göra en sökning i detta datorsystem. Vad menade Polismyndigheten med att de gjort en "*sökning i Storm*"? En fråga om detta ställdes därför till Polismyndighetens och svaret på denna och ett par andra frågor till kommer strax att presenteras.

Vidare skrev Polismyndigheten i sitt avslagsbeslut att man kontrollerat sju slumpmässigt utvalda dygn som (A) varit polischef i beredskap:

*"Händelserapporterna arkiveras i e-arkivet och därför gjordes uttag av "arkivpaket" från e-arkivet. Ett arkivpaket är en komprimerad fil med alla händelserapporters för aktuellt dygn. Denna fil måste "packas upp" av IT-avdelningen /.../ Alla filer måste sedan sparas och sammanfogas till en PDF-fil, för att en sökning ska kunna göras. /.../ Det tog totalt nio arbetstimmar för en handläggare att få fram en sökbar PDF avseende dessa sju dygn. När Polismyndigheten tillslut fått fram denna PDF gjordes sökningar på "Chef i beredskap beslutar", "CIB beslutar" och "Polischef i beredskap beslutar". /.../ Resultatet av detta gav inga träffar. Polismyndigheten anser inte att det kan vara rimligt att gå igenom ännu fler dagar än dessa sju slumpmässigt utvalda dygn."*⁹⁶

Enligt Kammarrätten i Stockholms loggar⁹⁷ distribuerades kammarrättens beslut till Polismyndigheten där de två ärendena återförvisades för fortsatt handläggning den 20 december klockan 13.02.

⁹² Kammarrätten i Stockholm 6510-23 och 6511-23.

⁹³ A550.178/2023 och A582.322/2023,, sidan 2. Vår fetstilsmarkering.

⁹⁴ På en fråga som ställdes till Polismyndigheten efter att detta myndighetsbeslut distribuerats påstods att. Som konstaterats ovan finns det dock inte någon möjlighet att söka i fritexten i Storm utan det måste skrivas ut pdf-filer och att sökningar därefter sker i dessa filer (vilket också i sådana fall borde inkluderas i den punktlista som presenteras nedan rörande vad Polismyndigheten hunnit på nio timmar efter att kammarrättens beslut distribuerats tills de formulerat de nya avslagsbesluten.

⁹⁵ E-brev 2 januari, 2024.

⁹⁶ A550.178/2023 och A582.322/2023, sidan 3.

⁹⁷ E-post från Kammarrätten i Stockholm, december 2023.

Polismyndighetens nya avslagsbeslut var klara klockan 13.40 efterföljande dag⁹⁸. Med normal arbetstid, som inkluderar raster och lunch, hade det såldes gått knappt nio timmar från att kammarrättens beslut distribuerades till myndigheten tills att avslagsbesluten var färdiga. Med tanke på hur myndigheten tidigare hanterat begäran om allmänna handlingar är det inte mycket som talar för att arbetet prioriterats på sådant sätt att det har bedrivits på annan tid än normal arbetstid. **På dessa knappt nio timmars arbetstid har:**

- Polismyndigheten hanterat e-post från kammarrätten med de bägge besluten.
- Jurist tagit del av E-post, läst besluten och i konkurrens med andra arbetsuppgifter utarbetat hur begärandena ska handläggas.
- Gjort ett urval vilka dygn som ska undersökas. Polismyndigheten anger att man kontrollerat *"sju slumpmässigt utvalda dygn som den namngivna anställda var polischef i beredskap"*⁹⁹. Ett slumpmässigt urval bygger på att Polismyndigheten hade tillgång till ett antal dygn som (A) gått beredskap och utifrån denna samling låtit slumpen avgöra (genom exempelvis lottning) vilka dygn som skulle kontrolleras. Att notera är att samma begäran tidigare hade avslagits med hänvisning till att den angivna medarbetarens tjänstgöringstidpunkter inte fanns sammanställda i någon handling hos Polismyndigheten och att myndigheten hävdade att en sådan sammanställning krävde en manuell genomgång *"genom åtgärder som inte är begränsade"*¹⁰⁰.
- Personal på E-arkivet kontaktats.
- Personal på E-arkivet avsatt arbetstid (i konkurrens med andra pågående arbetsuppgifter) för att göra ett uttag av händelserapporter för utvalda dygn i form av ett *"arkivpaket"*.
- Personal på IT-avdelningen kontaktats.
- Personal på IT-avdelningen avsatt arbetstid (i konkurrens med andra pågående arbetsuppgifter) och packat upp komprimerad fil.
- Den uppackade filen distribuerats till en handläggare.
- En handläggare har **avsatt nio arbetstimmar** för att konstruera en sökbar pdf-fil för de sju dyggen.
- Sökningar har sedan gjorts i pdf-filen på exempelvis orden *"CIB"* när *"Polismyndigheten till slut fått fram en sökbar pdf-fil"*. Dessa sökningar gav inte några träffar.
- Efter att ovanstående moment har genomförts har beslut fattats att begärandena ska avslås.
- Jurist har formulerat avslagsbesluten och skrivit ut dessa två beslut.

Det går det att ifrågasätta Polismyndighetens beslut. Det påstods i beslutet att en handläggare avsatt nio arbetstimmar för att konstruera en sökbar pdf-fil, men det hade inte ens gått nio timmar (normal kontorstid) från att Kammarrättens beslut hade distribuerats till att avslagsbeslutet färdigstälts och skrivits ut. Det var dessutom en mängd andra arbetsmoment som måste ha utförts inom dessa nio timmar som inte hade kunnat ske parallellt med handläggarens arbete.

Med tanke på den stora tillit Kammarrätten i Stockholm fäster vid Polismyndighetens utsagor om hur lång tid det tar att få fram information är sannolikheten hög för att en överklagan av ovanstående myndighetsbeslut skulle avslås. Denna rapport, liksom tidigare rapporter, visar dock att det finns anledning att inte förlita sig på denna typ av uppgifter från Polismyndigheten. Ett pedagogiskt exempel på detta är när Polismyndigheten vägrade att lämna ut 76 dokument med en sammanfattning av testresultaten för 76 polisanställda som hade sökt polischefstjänster. Med anledning av motiveringen i avslagsbeslutet efterfrågades istället en sammanställning av en begränsad information i dessa

⁹⁸ Pdf-filerna skapades klockan 13.39 respektive 13.40 (filerna med besluten distribuerades sedan två timmar senare).

⁹⁹ A550.178/2023 och A582.322/2023, sidan 2. Beslut fattat 21 december, 2023.

¹⁰⁰ A550.178/2023. Tjänstemannabeslut av handläggare med juristexamen på Nationella operativa avdelningen, 6 oktober 2023, sidan 3.

dokument: förmågan *"muntlig och skriftlig kommunikation"*. Polismyndigheten avslag begäran med motiveringen att det skulle krävas en **tidsödande arbetsinsats av kvalificerad personal** att göra en sådan sammanställning¹⁰¹. För varje kandidat hade det upprättats ett dokument: *"Detaljerade sammanställning av lämplighet"*. Dokumentet omfattade en sida och innehöll sex variabler¹⁰²:

- Analys & helhetssyn
- Mål & resultat
- Utveckling & förändring
- Social säkerhet
- **Muntlig och skriftlig kommunikation**
- Skapa delaktighet och motivation

För varje variabel angavs ett värde: *"utvecklingsområde"*, *"kompetens"* respektive *"styrka"*. För att göra den begärda sammanställningen handlade det således om att gå igenom de 76 dokumenten och notera hur många av kandidaterna som hade respektive värde avseende variabeln *"muntlig och skriftlig kommunikation"*.

För att kunna simulera hur länge det skulle ta att göra den efterfrågade sammanställningen konstruerades 76 dokument med samma utseende som de efterfrågade dokumenten, men med fiktiv information. Två administratörer som inte har erfarenheter av rekrytering fick var för sig, utifrån dessa 76 fiktiva dokument, göra den sammanställning som efterfrågades. Det tog 3 minuter och 7 sekunder respektive 3 minuter och 14 sekunder för dem att göra sammanställningen. För att ytterligare tydliggöra relevansen gällande Polismyndighetens argument att det skulle kräva en tidsödande arbetsinsats av kvalificerad personal för att göra den efterfrågade sammanställning fick två barn utföra samma uppgift. En tredjeklassare klarade av att ta fram statistikunderlaget på 4 minuter och 35 sekunder och en femteklassare utförde uppgiften på 5 minuter och 15 sekunder¹⁰³.

Det går att dra paralleller till ovanstående exempel till påståendet i Polismyndighetens avslagsbeslut att det tog nio timmar för en handläggare att konstruera en sökbar pdf-fil för att söka efter beslut som (A) fattar i rollen som polischef i beredskap¹⁰⁴. En fråga ställdes till Polismyndigheten hur många händelserapporter som ingick i de utvalda sju dygnen som hade sammanfogats till en sökbar pdf-fil. Svaret från Polismyndigheten var 544¹⁰⁵. Det betyder 77 händelserapporter per dygn i genomsnitt. Detta värde låg 35 procent högre än det slumpmässiga urval som gjordes för att kontrollera rimligheten i Polismyndighetens uppgivna antal händelserapporter. Vidare ställdes frågor för att få klarhet i hur processen gått till att ta fram den sökbara pdf-filen. Polismyndigheten hade i sitt avslagsbeslut skrivit:

*"Denna fil måste "packas upp" av IT-avdelningen och därefter får vi en öppningsbar mapp. Varje mapp har i sin tur två undermappar där vi sedan får fram rapporten. Alla händelserapporter hamnar i egna mappar."*¹⁰⁶

På frågorna vad som menas med *"sedan får vi fram rapporten"* och vilken filtyp rapporterna har i respektive mapp svarade Polismyndigheten:

¹⁰¹ A197.870/2015. Beslutsdatum: 2015-05-11.

¹⁰² Se bilaga 6, bild 7 för att se hur dessa dokument såg ut. Se www.polisforskning.se/publikationer (efter länk till rapport)

¹⁰³ Holgersson, 2018, sidan 13. Kammarrätten avslag överklagan, men just dessa argument prövades inte eftersom begäran modifierats till att värdena enbart skulle läsas upp (Mål nr 5649-15, beslutsdatum: 2015-09-14)

¹⁰⁴ A550.178/2023 och A582.322/2023, sidan 3.

¹⁰⁵ E-post från polismyndigheten 3 januari, 2023.

¹⁰⁶ A550.178/2023 och A582.322/2023, sidan 3.

”Varje händelserapport är i PDF-format (efter att IT har packat upp filen). Men alla rapporter ligger i flera undermappar som måste öppnas upp. Det blir alltså tio klick för att få upp aktuell PDF-fil, där 1 PDF-fil är 1 händelserapport.”¹⁰⁷

Påståendet i myndighetsbeslutet att *”Alla filer måste sedan sparas och sammanfogas till en PDF-fil”*¹⁰⁸ väckte också frågor. Det ställdes därför frågor vad som menades med *”måste sedan sparas”* och vad anledningen var att de måste sparas. Hade det gjorts förändringar i pdf-filerna efter att IT-avdelningen packat upp dessa? Polismyndigheten svarade:

”Eftersom händelserapporterna ligger i ett mappsystem så måste vi få fram alla filer för att dessa ska kunna kombineras till en sökbar PDF (där ett dygn är en fil). Vi kan inte kombinera filerna till en sökbar PDF utan att ha sparat ner filerna eftersom de ligger i mappsystemet.”¹⁰⁹

Programmet Adobe professional DC finns tillgänglig inom Polismyndigheten och ska användas för att maska information i dokument som lämnas ut¹¹⁰. Det betyder att de som hanterar utlämnandet av handlingar nyttjar detta verktyg. I överklagan av myndighetsbeslutet hade det påpekats att: *”Om Polismyndigheten vill går det att använda ett program som Polismyndigheten har licens för (Adobe Acrobat) där man kan slå samman pdf-filer”¹¹¹*

I Adobe Acrobat Professional DC finns möjligheter att kombinera filer som ligger i olika mappar till en enda pdf-fil (se bild 1 nedan).

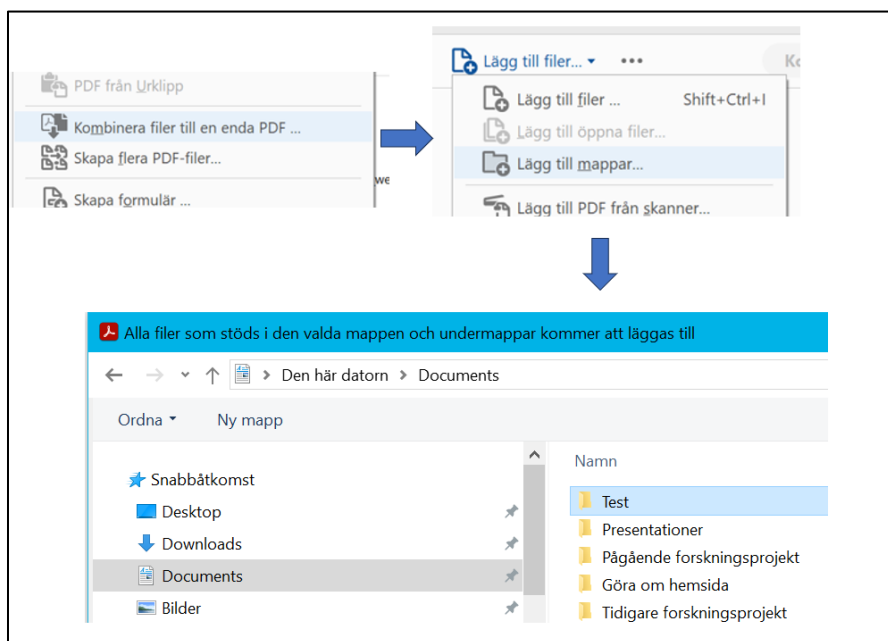

Bild 1. I Acrobat Professional DC som anställda inom Polismyndigheten som hanterar utlämnandet av handlingar har tillgång till finns möjlighet att kombinera filer som ligger i olika mappar till en enda PDF-fil.

¹⁰⁷ E-post Polismyndigheten 3 januari 2023.

¹⁰⁸ A550.178/2023 och A582.322/2023, sidan 3.

¹⁰⁹ E-post Polismyndigheten 3 januari 2023.

¹¹⁰ Polismyndigheten, 2020.

¹¹¹ Överklagan i ärende A582.322/2023 samt A550.178/2023, sidan 2. Inskickad 1 november 2023.

För att kontrollera rimligheten i Polismyndighetens påstående att det tog 9 timmar för en handläggare att sammanfoga händelserapporterna för sju dygn till en sökbar pdf-fil (544 pdf-filer som låg i olika mappar) skapades en testmapp (Test i bilden ovan) med ett flertal underliggande mappar. 544 fiktiva pdf-filer skapades som lades på olika ställen i detta mappsysteem.

I det test som sedan genomfördes tog det sex sekunder att få in de 544 pdf-filerna i Adobe Acrobat. När detta är gjort räcker det med att klicka på knappen "Kombinera" för att filerna ska sammanfogades till en sökbar pdf-fil. **Det tog sedan 1 minut och 38 sekunder för programmet att sammanfoga de 544 pdf-filerna till en sökbar pdf-fil.**

Sammanlagt tog det således 1 minut och 44 sekunder att göra en liknande operation som Polismyndigheten i sitt myndighetsbeslut hävdade tog 9 timmar, det vill säga 270 gånger längre tid.

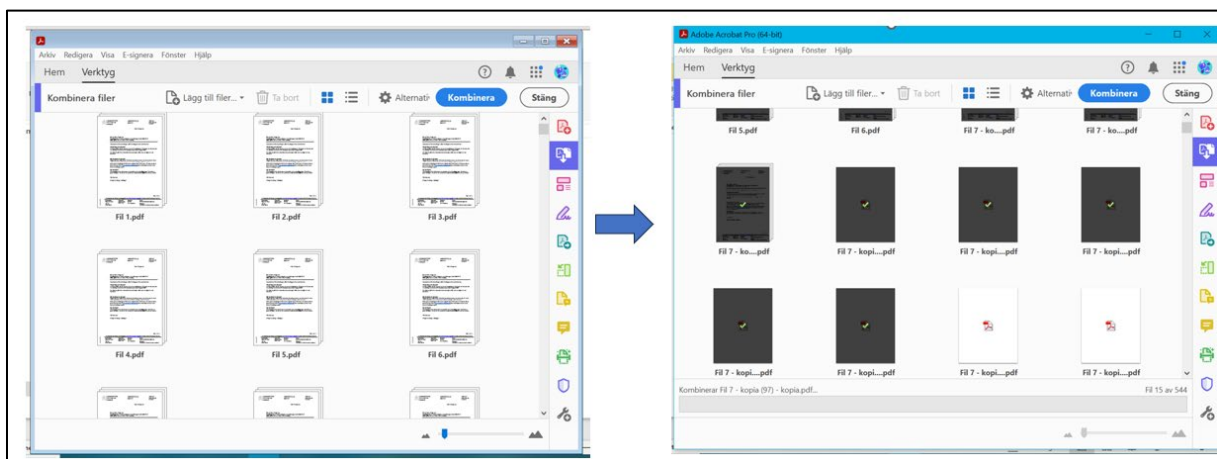

Bild 2. Att sammanfoga 544 pdf-filer som låg i olika mappar till en sökbar pdf-fil tog 1 minut och 44 sekunder, vilket kan jämföras med Polismyndighetens uppgivna 9 timmar.

Hade det medvetet lämnats felaktig information om tidsåtgången för att sammanfoga en pdf-fil eller berodde det på kunskapsbrister (trots att det i överklagan lämnats förslag på att verktyget Adobe Acrobat kunde användas)? Om det var det senare kan det användas för att åskådliggöra andra problem med en bristande effektivitet inom Polismyndigheten?

En fråga ställdes om myndigheten **(1)** använt Adobe Acrobat professional DC för att skapa den sökbara filen. En annan fråga som ställdes var **(2)** vad Polismyndigheten menade med att det gjorts en "sökning i Storm". Det efterfrågades också en **(3)** förklaring på hur slumpurvalet gällande de sju dyggen med händelserapporter gått till och om det fanns en sammanställning över när (A) gått beredskap sedan år 2015 som myndigheten utgick ifrån.

Det hade gått snabbt att svara på ovanstående frågor, men istället hänvisade Polismyndigheten till sitt avslagsbeslut (som saknade den efterfrågade informationen) och myndigheten tillade att: "Om du är missnöjd får du överklaga beslutet"¹¹². På grund av att Polismyndigheten inte svarade på de ställda frågorna framfördes att:

"Ni hänvisar till beslutet, men i beslutet framgår inte detta. Att få svar på frågorna har betydelse för möjligheten att kunna göra en välgrundad överklagan vad gäller Polismyndighetens tillvägagångssätt för att ta fram uppgifterna som i sin tur ligger till

¹¹² E-post från Polismyndigheten 5 januari 2024.

grund för ert beslutet att avslå begäran. Det måste därför gå att kräva att Polismyndighet är transparent och svarar på frågorna.”¹¹³

Polismyndigheten meddelade att de inte tänkte svara på frågorna och att avslagsbeslutet att ta del av beslut som (A) fattat i rollen som polischef kunde överklagas om ”*du är missnöjd*”¹¹⁴. I januari 2024 när tiden för att överklaga besluten löpte ut hade det gått sex månader sedan den ursprungliga begäran lämnades in. Det bedömdes inte vara någon idé att inkomma med ytterligare en överklagan eftersom den tid som normalt fortlöper innan kammarrätten fattar ett beslut gjorde att den begärda informationen inte skulle kunna erhållas innan rapporten var klar. Dessutom är en överklaga av ett myndighetsbeslut med eventuell tillhörande korrespondens med kammarrätten förenat med en arbetsinsats som måste vägas mot andra arbetsuppgifter. Och det bedömdes inte finnas tid för detta. Nedan redovisas processen från att den ursprungliga begäran lämnades in till att försöken att få ut efterfrågade handlingar avbröts.

¹¹³ E-post till Polismyndigheten 5 januari 2024.

¹¹⁴ E-post från Polismyndigheten 9 januari 2024.

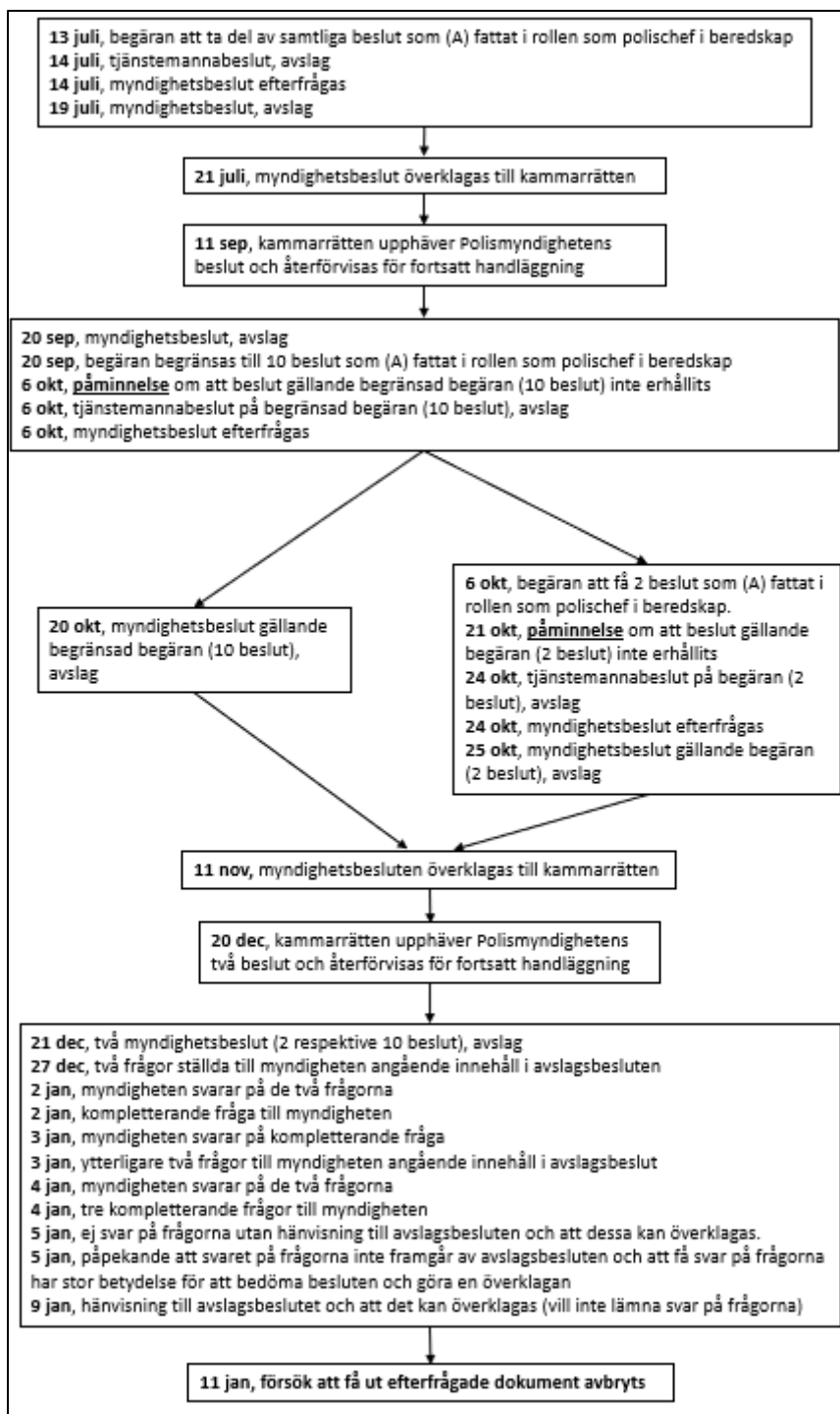

Bild 3. En utdragen process som ledde till att försök att få ut efterfrågade handlingar avbröts (korrespondensen med kammarrätten redovisas inte i bilden ovan)

Att fördröja ett utlämnade av handlingar som Polismyndigheten borde lämna ut kan göra att myndigheten inte behöver lämna ut dessa. Det finns flera exempel på detta när det gäller begäranden kopplat till ärendet med (A) och (B) som beskrivs i kapitel 2. Bland annat redovisas att Polistidningen begärde ut handlingar som en jurist på Polismyndighetens rättsavdelning ansåg kunde lämnas ut, men där juristens tillförordnade sektionschef var av en annan åsikt och ville gå på samma linje som rikspolischefens kansli. Den tillförordnade sektionschefen tog över ärendet och avlog begäran i sin helhet. Ingressen i artikeln i Polistidningen – att Polismyndigheten mörkade allmänna handlingar – är en rättvisande beskrivning av polisens agerande i det beskrivna ärendet. Kammarrätten gick på den

klagandes linje. Det tog ytterligare fyra dagar innan Polistidningen fick en lista över de handlingar som myndigheten hade vägrat lämna ut på felaktiga grunder, där Polistidningen konstaterade att: ”*utlämnandet vid det laget hade fördröjts så länge att materialet inte längre hade något nyhetsvärde*” och handlingarna från listan begärdes därför inte ut¹¹⁵. Det har vid kontakt med handläggare/jurister inom Polismyndigheten framkommit att de känt sig pressade att försöka finna argument för att inte lämna ut vissa handlingar istället för att göra en objektiv rättslig prövning¹¹⁶. Det är svårt att se att den tillförordnande sektionschefen hade ett eget intresse av att hindra/fördröja ett utlämnande av dessa allmänna handlingar och det går att anta att han fått sådana direkta direktiv, fått signaler om detta eller handlade i något som han uppfattade vara chefens anda.

Polismyndigheten har stora möjligheter att slippa att lämna ut handlingar genom att fördröja utlämningen. I rapporten *Polismyndighetens sätt att efterleva offentlighetsprincipen* dras denna slutsats efter en genomgång av 239 begäranden till Polismyndigheten från journalister. Det visade sig att risken är låg (15%) att tjänstemannabesked ifrågasätts. De journalister som intervjuades uppgav att den huvudsakliga anledningen till att myndighetsbeslut så sällan begärs är att de är i behov av informationen omgående och inte har tid att invänta ett myndighetsbeslut¹¹⁷. Sannolikheten att ett myndighetsbeslut sedan överklagas är ännu lägre (11%). Journalisterna uppgav av det beror på att arbetsinsatsen att formulera en överklagan konkurrerar med andra arbetsuppgifter, att de inte har tid att vänta på kammarrättens dom och att de uppfattar att kammarrätten i alltför stor utsträckning går på Polismyndighetens linje¹¹⁸.

Om man betraktar Kammarrättens domar som ett facit på hur Polismyndigheten bör hantera offentlighetsprincipen¹¹⁹ i kombination med hur vanligt det är att myndighetsbeslut skiljer sig från tjänstemannabeskeden¹²⁰ går det att ifrågasätta men än hälften av avslagsmotiveringarna som anges vid tjänstemannaprövningar. Det finns dock goda möjligheter att felaktiga avslagsbeslut i tjänstemannaprövningar ändå leder till att de begärda handlingarna inte behöver lämnas ut genom att sannolikheten är låg (2 procent¹²¹) att ett tjänstemannabeslut dras vidare ända till kammarrätten.

¹¹⁵ Hagström, 2023c. <https://polistidningen.se/2023/04/polisen-vagrade-lamna-ut-sin-vardegrund/>

¹¹⁶ För att skydda uppgiftslämnare kommer inte detta preciseras ytterligare.

¹¹⁷ Holgersson & Grahn, 2021.

¹¹⁸ Holgersson & Grahn, 2021.

¹¹⁹ Se Polismyndigheten 2021a där det framgick att kammarrätten i Stockholm gjorde en annan bedömning än Polismyndigheten i ungefär 1/3 av fallen.

¹²⁰ Se Polismyndigheten 2021 som fann att i drygt 1/3 av fallen gjordes olika sekretessbedömningar i tjänstemannabeskedet jämfört med myndighetsbeslutet.

¹²¹ Avser genomgången av 239 begäranden till Polismyndigheten från journalister att ta de av allmänna handlingar (se Holgersson, 2018).

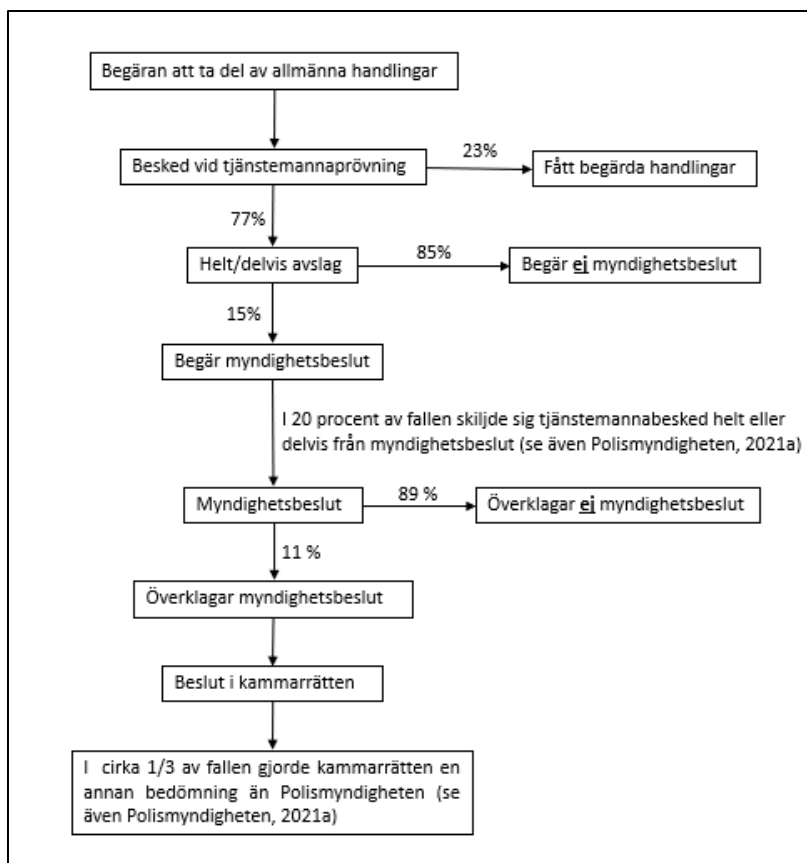

Bild 4. En genomgång vad som hände med 239 begäranden till Polismyndigheten från journalister (Holgersson, 2021)

I en studie¹²² där drygt 60 journalister intervjuades framkom vid samtliga intervjuer med de som mer än någon enstaka gång har begärt ut handlingar från Polismyndigheten, att **Polismyndigheten många gånger i praktiken sätter offentlighetsprincipen ur spel**. I studien framgick att om man definierar transparens som att det ska vara lätt att göra intervjuer och få tillgång till information även när journalister själva tagit initiativet till bevakning och granskning som kan medföra att polisen utsätts för kritik var **det 95 procent av journalisterna som upplever att polisen inte är en transparent myndighet**.

En slutsats som det gick att dra utifrån intervjuerna med journalisterna var att ju större erfarenhet en journalist hade av att göra granskande reportage om polisen, desto negativare var han eller hon till Polismyndighetens transparens. Det framkom att det kan ta tid för journalister att förstå hur Polismyndigheten agerar när verksamheten granskas:

*"För mig tog det ganska många år att förstå hur genomtänkt polisens strategi är. Från början trodde jag att det rörde sig om misstag och annat, men nu när jag granskat polisen i olika ärenden under cirka tio år har jag sett ett tydligt mönster. Det har varit en isande insikt. Jag tror att det är många journalister som inte har förstått hur genomtänkt polisens kommunikationsstrategi är för att ge en positiv bild av polisen, för att parera kritik och för att försvåra insyn."*¹²³

Under intervjuerna med journalisterna framträdde en tydlig bild av att polisens transparens försämrades i samband med den stora omorganisationen år 2015 och att den negativa utvecklingen

¹²² Holgersson & Grahn, 2021.

¹²³ Holgersson & Grahn, 2021, sidan 4.

har eskalerat de senaste åren. Huvuddelen av de journalister som intervjuades uppgav att polisen är den värsta eller en av de värsta myndigheterna vad gäller att inte följa offentlighetsprincipen¹²⁴. Som tidigare påpekats i rapporten har sådan kritik upprepade gånger avfärdats av representanter för Polismyndigheten:

”Att med jämna mellanrum anklagas för att försvåra för insyn, att skönmåla och att vara ett hinder för journalister och till och med vare ett hot mot demokratin det får vi leva med även om det i mina ögon är rent nonsens. Det blir inte mer sant för att det upprepas gång på gång”¹²⁵

Ovanstående citat åskådliggör också ett vanligt förfaringsätt när Polismyndigheten tillbakavisar kritik genom svepande och fördömande ordalag istället för att bemöta sakfrågan. Att framställa myndigheten som ett offer samtidigt som sakfrågan möts med tystnad har varit ett effektivt sätt att hindra ett ansvarsutkrävande.

Interna reaktioner på Polismyndighetens agerande

Att lämna missvisande och felaktig information om sakförhållanden som påverkar möjligheten att få ut allmänna handlingar begränsar sig inte till någon eller några enstaka befattningshavare¹²⁶. Det finns anställda som reagerar på att grundläggande regler och lagar åsidosätts. Ett anonymt brev skickades till rapportförfattaren. I brevet bifogades ett veckobrev som chefen för sektionen för rättslig styrning och stöd, tillika biträdande rättschef på Polismyndigheten, hade distribuerat till sina cirka 70 medarbetare. Uppgifter i handlingar som bifogats i brevet pekade på att det var en jurist på denna sektion som hade reagerat och skickat det anonyma brevet. I veckobrevet under punkten ”Frågor som bubblar” fanns det tre punkter: ”Personuppgiftsincidenten”, ”Stefan Holgersson” och ”Koranfrågan”. På veckobrevet hade den som skickat det anonyma brevet fäst en lös lapp och skrivit:

”En enskild som är forskare och polis har i kraft av sin grundlagsstadgade rätt gjort en framställning om att få ta del av allmänna handlingar. Hans namn anges som ett av tre allvarliga problem i ett internt mejl ställt till samtliga jurister (ca 70) på sektionen vid polisens nationella rättsavdelning. Chefens mejl antyder att det är ett problem att en forskare begär ut allmänna handlingar. Forskningen är grundlagsskyddad. Att en enskild forskare hängs ut på det här sättet i ett internt mejl är mycket allvarligt och åtgärder bör vidtas för att säkerställa att det inte sker igen”¹²⁷.

För att kontrollera riktigheten i innehållet i det bifogade veckobrevet gjordes en begäran att få ta del av dokumentet som skickats ut till samtliga medarbetare på den aktuella sektionen. Begäran avslogs genom att ett myndighetsbeslut (utan tjänstemannabeslut – det angavs kunna göras i tveksamma fall)¹²⁸. Polismyndigheten menade att det upprättade veckobrevet inte var en allmän handling. En ny fråga ställdes för att om möjligt få en bekräftelse på delar av innehållet i brevet:

*”Jag har fått det aktuella veckobrevet skickat till mig från anställd på rättsavdelningen. Vad är anledningen till (**se bifogad bild**) att jag när jag är anställd vid polismyndigheten hängs ut på detta sätt?”¹²⁹*

¹²⁴ Holgersson & Grahn, 2021.

¹²⁵ Gyllander, 2022 <https://www.linkedin.com/pulse/polisen-%C3%A4r-faktiskt-%C3%B6ppen-och-tillg%C3%A4nglig-varg-gyllander/?originalSubdomain=se> ”Polisen är faktiskt öppen och tillgänglig”

¹²⁶ Se Holgersson, 2021 och framkommit vid begäranden som gjort inom ramen för innevarande rapport.

¹²⁷ Utdrag ur text fastsatt på lapp som bifogats veckobrev för vecka 34 år 2023.

¹²⁸ A549.657/2023.

¹²⁹ E-brev skickat till Polismyndigheten september 2023.

Ett svar erhöles från chefen som skickat ut veckobrevet. Hon skrev att under punkten ”frågor som bubblar” i veckobrevet till sektionen togs aktuella frågor upp. Avsikten var att kort berätta vad som hade föranlett den bitvis höga arbetsbelastningen för de medarbetare som arbetat under sommaren och hur den hade hanterats:

”Skälet till att ditt namn stod med var dina begäran om allmän handling som inkom och handlades under sommaren. Av förbiseende kom enbart ditt namn och inte själva texten som förklarade detta med, vilket jag beklagar.”¹³⁰

Det fanns inte någon sammanställning av hur många myndighetsbeslut som fattats under sommaren år 2023 gällande begäran om allmänna handlingar. Polismyndigheten menade att det krävdes en för stor arbetsinsats för att ta reda på detta. Däremot gick det att få ut statistik på antal inkomna begäranden och under sommaren (juni-augusti) inkom totalt 29 089 begäranden¹³¹. Två promille av dem var från den rapportförfattare som anges ovan¹³².

Kammarrätten i Stockholm litar på Polismyndighetens utsagor

För att kunna ifrågasätta de sakförhållanden som Polismyndigheten hävdar krävs en god kunskap om Polismyndighetens verksamhet. Ovan ges exempel på detta. Tidigare i denna bilaga har det påtalats att det ändå sällan hjälper vad gäller att vinna gehör i Kammarrätten. En genomgång av drygt femtio domslut visar att Kammarrätten kan göra en annan bedömning än Polismyndigheten, men att de sakförhållanden som ligger till grund för Polismyndighetens avslag regelmässigt godtas¹³³. Eftersom Polismyndigheten är en myndighet som ingår i rättskedjan är det naturligt att kammarrätten fäster stor tillit till de sakförhållanden som Polismyndigheten presenterar. Polismyndigheten har därigenom möjlighet att hindra att allmänna handlingar som borde lämnas ut behöver lämnas ut genom att uppges felaktiga sakförhållanden. Det kan, som framgår ovan, till exempel ske genom hävda att det kan antas att ett utlämnande av handlingarna utgör en fara för den framtida polisverksamheten trots att så inte är fallet eller att påstå att det är krångligare än det är att göra en sammanställning eller få fram efterfrågade handlingar.

Beslut i Kammarrätten kan överklagas till Högsta förvaltningsdomstolen. Det har förekommit att beslut har överklagats för att pröva rimligheten i att Kammarrätten godtar Polismyndighetens ospecificerade argument att den framtida polisverksamheten skulle kunna skadas om uppgifterna röjdes. Högsta förvaltningsdomstolen har inte funnit skäl att pröva detta¹³⁴. Kammarrättens sätt att resonera och agera har således godtagits av högre rätt. Om det vore så att Polismyndigheten lämnade saklig och korrekt information vore nuvarande ordning inget problem, men i och med att så inte är fallet¹³⁵ innebär det i praktiken att Kammarrätten blir en möjliggörare för den vänskapskorruption och andra klandervärda beteenden som berörs i denna rapport genom att Polismyndigheten i praktiken kan sätta offentlighetsprincipen ur spel.

Grindvakter

En person som bistått i datainsamlingen till denna rapport upplevde att en handläggare (jurist) som tidigare varit tillmötesgående och serviceinriktat plötsligt ändrade förhållningssätt. I efterhand gick det att konstatera att upplevelsen om det förändrade förhållningssättet skedde i anslutning till att ovan nämnda veckobrev hade skickats ut. En anställd i en region uppgav att begäranden från denna rapport

¹³⁰ E-brev 29 september 2023.

¹³¹ A565.056/2023.

¹³² Räknade hur många begäranden som lämnats in under aktuell tidsperiod.

¹³³ Se t.ex. Holgersson, 2021

¹³⁴ Se t.ex. Högsta förvaltningsdomstolens mål 3851-20, 3852-20 och 5503-23.

¹³⁵ Se exempel i denna rapport, Se Holgersson & Grahn, 2021; se Holgersson, 2021, bilaga 2 och bilaga 3.

författare hanterades annorlunda än andra begäranden som inkom och att de direkt skickades till rättsavdelningen. Efter att veckobrevet distribuerats verkade inskickade begäranden i högre grad hamna hos en viss handläggare på rättsavdelningen som fattade tjänstemannabesluten och en annan anställd på samma avdelning som fattade myndighetsbesluten. Handläggaren som formulerade flertalet av de tjänstemannabesluten med avslag på begäranden var sedan sex år tillbaka anställd vid Polismyndigheten. Hon är utbildad jurist och har tidigare bland annat varit föredragande på Kammarrätten i Stockholm i tre och ett halvt år¹³⁶. Den jurist som formulerade myndighetsbesluten fick en provanställning vid Polismyndigheten i mitten av juni 2023. Två och en halv månad tidigare hade hon under sin tjänstgöring på Förvaltningsrätten i Stockholm fått besked om att hennes provanställning där skulle upphöra den 1 april 2023 utan att övergå till en tillsvidareanställning¹³⁷. Det går inte att utesluta att hon känt en press att vara till lags och inte ifrågasätta rimligheten i att avslå begärandena för att öka sannolikheten att få en tillsvidareanställning vid Polismyndigheten. Myndighetsbesluten innehöll till stora delar samma text som i tjänstemannabesluten. Till skillnad mot hennes provanställning inom domstolsväsendet fick hon en fast placering inom Polismyndigheten i december 2023.

En begäran¹³⁸ som rörde beslutet att tilldela dåvarande rikspolischefen ett tjänstevapen kan användas för att åskådliggöra ovan beskrivna iakttagelser. Ett tjänstemannabesked erhöles efter fem arbetsdagar från ovan nämnda handläggare på rättsavdelningen som skrev att: *"Den begärda handlingen innehåller uppgifter som är hänförliga till verksamhet som avser särskilt personsäkerhetsarbete enligt 2 a § polislagen"*. En förklaring lämnades att med särskilt personsäkerhetsarbete avses alla faktiska åtgärder som vidtas för att trygga säkerheten för den hotade person. Begäran avslogs därför¹³⁹.

Det kunde tänkas att rikspolischefen tilldelats ett tjänstevapen som det fanns anledning att hemlighålla, men han har i många sammanhang burit en Sig Sauer på de bilder som publicerats på polisens sociala medier i Polismyndighetens kanaler och i andra sammanhang. Begäran korrigerades till att bara få reda på **när** han tilldelades det vapen som det inte verkade några problem att visa att han tilldelats.

Bild 5. Bilder bifogades till Polismyndigheten för att visa vilket vapen som begäran gällde och att det inte verkade vara några problem att visa att rikspolischefen hade tilldelats detta vapen.

¹³⁶ A577.773/2023 och A544.086/2023.

¹³⁷ FST 2023/16

¹³⁸ E-brev till registrator 2 september, 2023.

¹³⁹ A500.010/2023.

Handläggaren meddelade att begäran korrigerades till att omfatta ett specifikt vapen¹⁴⁰. Fyra arbetsdagar senare erhöles ett tjänstemannabesked där begäran avslogs där det stod att begäran omfattade beslutet att tilldela rikspolischefen ett tjänstevapen¹⁴¹. Ett påpekande gjordes att det i tjänstemannabeskedet bör framgå att det bara är delen om när beslutet fattades som efterfrågas. Handläggaren svarade att detta skulle korrigeras¹⁴², men något nytt tjänstemannabeslut erhöles inte.

Två arbetsdagar senare kom ett myndighetsbeslut¹⁴³. Begäran avslogs och formuleringarna var densamma som i tidigare tjänstemannabesked. Det meddelades dessutom att myndighetsbeslutet inte kunde överklagas för att det rörde uppgifter ur allmän handling. Av begäran och efterföljande dialog gick det att dra slutsatsen att begäran avsåg en handling, men som begränsats till datum för beslutet. Genom sättet att hantera begäran var det lätt att få uppfattningen att det inte var möjligt att få ett överklagningsbart myndighetsbeslut på "när" rikspolischefen tilldelats sitt tjänstevapen. En ny begäran lämnades in där det på ett övertydligt sätt framfördes att det var: "*handling där allt annat är maskat än namn och datum för beslut att tilldela tjänstevapnet som personer bär i tjänst i uniform.*"¹⁴⁴. Polismyndigheten kunde då inte hävda att beslutet inte var överklagningsbart genom att det rörde uppgifter ur allmän handling, utan en maskad handling. Begäran avslogs¹⁴⁵. Ett myndighetsbeslut efterfrågades och erhöles dagen efter¹⁴⁶. Begäran avslogs även i detta, där motiveringen var densamma som tidigare, men med den skillnaden att beslutet kunde överklagas. Det hade nu gått 20 dagar sedan den ursprungliga begäran gjordes.

Av en mängd bilder framgick att dåvarande rikspolischefen i stort sett uteslutande var beväpnad i samband med att han gjorde verksamhetsbesök och träffade anställda i uniform som bar vapen - inte annars. Om vapen hade tilldelats för att trygga säkerheten hos den hotade personen gick det med tanke på när han bar vapen att dra slutsatsen att hotbilden uppstod när han träffade beväpnade anställda. Om han tilldelats ett vapen för sin personsäkerhet, varför bar han det då så sällan i andra sammanhang när han befann sig utanför polishusets väggar på Kungsholmen? Det gick att ställa sig frågande till den hänvisning som gjorts att datum för tilldelning av tjänstevapen inte kunde lämnas ut och skälet till att inte lämna ut uppgifterna, men beslutet överklagades inte till kammarrätten – bland annat för att avslagsbeslutet att få reda på när (J) hade tilldelats ett vapen överklagades och att även andra processer tog tid.

En begäran till registrator¹⁴⁷ hade också gjorts att få kursintyg att rikspolischefen genomgått Polkon (polisär konflikthantering). Av första punkten i § 11 i FAP 104 11§ framgår att ett vapen endast kan delas ut till den polisman som har "*godkänts i grundutbildning i polisär konflikthantering som beslutats av Polismyndigheten*"¹⁴⁸. För att säkerställa att rikspolischefen inte tagit med sig sitt vapen från säkerhetspolisen gjordes en begäran om och när han lämnat in sitt vapen på Säkerhetspolisen. Säkerhetspolisen svarade att han lämnade in sitt vapen i september 2013¹⁴⁹ – det vill säga fem år innan han blev rikspolischef. Rikspolischefen hade således tilldelats ett vapen under sin tid som rikspolischef vid Polismyndigheten och det framgick på annat sätt att han inte hade genomfört Polkon-

¹⁴⁰ E-brev 11 september, 2023.

¹⁴¹ A521.065/2023.

¹⁴² E-brev från handläggare 14 september, 2023.

¹⁴³ A521.065/2023. Beslutsdatum 18 september, 2023.

¹⁴⁴ E-brev 18 september, 2023.

¹⁴⁵ A531.742/2023. Datum för beslut: 20 september 2023.

¹⁴⁶ A531.742/2023

¹⁴⁷ E-brev 21 september 2023.

¹⁴⁸ En referering till detta citat görs för att kravet om Polkon fick stor uppmärksamhet när det gällde tilldelningen av (A):s tjänstevapen (hon hade dock inte en examen från polisutbildningen – hade hon haft detta hade problematiken att hon inte uppfyllde detta krav inte förelegat).

¹⁴⁹ E-brev från Säkerhetspolisen 18 september 2023.

utbildningen¹⁵⁰. När det gått två veckor efterfrågades en prognos när begäran om att få ta del av hans kursintyg gällande Polkon kunde expedieras. Ingen prognos eller svar erhöles på påminnelsen. Svar erhöles på en liknande begäran som lämnats in samtidigt rörande (J), men det var helt tyst om begäran som gällde rikspolischefen. När det gått över en månad skickades ytterligare en förfrågan om att få en prognos för när begäran beräknades att effektueras. Fyra dagar senare erhöles ett tjänstemannabesked där begäran avslogs¹⁵¹. Ett myndighetsbeslut begärdes och mottogs sex dagar senare¹⁵². Begäran avslogs där motiveringen var densamma som i tjänstemannabeskedet.

Motivet som angavs till att inte lämna ut begärda uppgifter var att: *”Vilka medarbetare som har genomgått intern utbildning i polisiär konflikthantering är sådana uppgifter som skulle kunna användas i en kartläggning av Polismyndighetens förmåga och kapacitet”*. Tidigare hade samma typ av information lämnat ut gällande (A) och (F). Rikspolischefen har ett flertal gånger burit uniform och vapen i publika sammanhang där det publicerats bilder på honom vid hans verksamhetsbesök på olika polisstationer. Det är således välkänt att han är polis. Det är svårt att se att denna utbildning med tanke på hans funktion skulle vara känslig ur ett kartläggningsperspektiv av polisens förmåga och kapacitet.

När det gäller kursen polisiär konflikthantering är det en utbildning som sedan många år ingår i polisutbildningen. Denna uppgift är officiell och för att tilldelas ett tjänstevapen måste en polis sedan många år tillbaka ha godkänt i polisiär konflikthantering, vilket framgår av officiella regler. Ett annat argument i avslagsbeslutet var att information om vilken utbildning en enskild medarbetare som är föremål för särskilt personsäkerhetsarbete omfattas av sekretess *”eftersom det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att Polismyndighetens verksamhet skadas.”* På vilket sätt Polismyndighetens verksamhet skulle kunna skadas genom att få ta del av rikspolischefens eventuella kursintyg för att ha genomgått Polkon utvecklas inte. Kursen har inget att göra med personsäkerhetsarbete utan för att bland annat kunnat göra rättssäkra ingripande genom att följa behovs- och proportionalitetsprincipen. Beslutet överklagades inte på grund av att det inte fanns tid att lägga ned arbetet att skriva en överklagan och hantera eventuell efterföljande konversation med kammarrätten Dessutom bedömdes möjlighet att vinna vara i princip noll genom att Polismyndigheten hänvisade till att Polismyndighetens verksamhet kan skadas om begärda uppgifter lämnas ut¹⁵³.

Risk att övertolka att det finns en bakomliggande strävan att försvåra en granskning

Det är tydligt att Polismyndigheten upprepade gånger lämnat missvisande och felaktiga uppgifter som försvårat eller hindrat en granskning av olika omständigheter som kunde var känsliga för högre chefers eller Polismyndighetens renommé. Som tidigare påpekats finns det dock en risk att övertolka att det finns en bakomliggande avsikt att mörka vissa förhållanden. Agerandet behöver inte vara genomtänkt. Det kan ligga andra skäl bakom än att syftet är att försvåra en granskning. Exempelvis drog en begäran att få ta del av några förhör som (A) hållit ut på tiden. Det fanns en risk att uppfatta det som en medveten strategi att fördröja utelämnandet, men i detta fall framkom att en lokalpolisområdeschef gett sådana direktiv att samtliga begäranden att ta del av allmänna handlingar blev liggande utan åtgärd¹⁵⁴.

¹⁵⁰ Av muntlig information från en anställd gällande den utbildning rikspolischefen fick i samband med att han tilldelades tjänstevapen (oktober, 2023). Som framgår av tidigare fotnot hade kravet om Polkon vid tilldelningen av (A):s tjänstevapen fått stor uppmärksamhet (men hon hade till skillnad från rikspolischefen inte en examen från Polisutbildningen).

¹⁵¹ A527.744/2023. Datum för beslut 20 oktober 2023.

¹⁵² A527.744/2023. Datum för beslut 26 oktober 2023.

¹⁵³ Se tidigare i denna bilaga.

¹⁵⁴ Framkom vid kontakt med polisanställd november 2023.

Det kan också handla om misstag, att personal inte orkar eller anser sig ha tid att vidta åtgärder som de är skyldiga att göra enligt offentlighetsprincipen. Ett exempel på detta är när det fanns ett intresse av att följa upp utfallet av sex anmälningar som Avdelningen för särskilda utredningar hade lämnat ut diarienummer för. Särskilda åklagarkammaren uppgav att de inte kunde söka på Polismyndighetens ärendenummer (K-nummer)¹⁵⁵ och Polismyndigheten hade uppgivit att de inte kunde få fram åklagarnas diarienummer (AM-nummer):

*"Gällande ärende A596.687/2023 så har Polismyndigheten inte tillgång till dessa uppgifter. Du kan vända dig till Åklagarmyndigheten"*¹⁵⁶

När ett myndighetsbeslut begärdes erhöles tre AM-nummer och information lämnades om att *"det inte finns någon rätt att få ett överklagbart beslut när det gäller en nekad begäran om uppgift ur allmän handling."*¹⁵⁷. Rapportförfattaren som begärt ut uppgifterna framförde att:

*"Jag är medveten om att det rör sig om en uppgift från en handling, men det är mer en teknisk fråga hur man ställer frågan om jag istället begär ut den sida i DurTvå för ärendet där åklagarens nummer står blir det överklagansbart."*¹⁵⁸

För att undersöka hur lätt det hade varit att ta reda på AM-numret för de K-nummer som efterfrågades begärdes en skärmdump av den sida i Polismyndighetens utredningssystem (DurTvå) där åklagarens diarienummer anges. Skärmdump efterfrågades för två av de ärenden där svaret hade varit att Polismyndigheten inte hade *"tillgång till dessa uppgifter"*. Nedan redovisas dessa skärmdumpar¹⁵⁹:

The screenshot shows a search result for a case. The search criteria include 'Diarienummer: 5000-K3983-21'. The search results show 'Ingår i ärende: 5000-K1379926-20' and 'Åklagarens dnr: AM-29190-21'. The 'Ärendestatus' is 'Stängt' (closed). The 'Senast påverkat' date is '2021-03-15 12:49:12'. The 'Rubrik' is 'MT DEMETRI -'. The 'Handl.enhet' is 'Bedrägeribrott 8 Rgn Sthlm'. The 'FU-ledning' is 'Åklagare'. The 'Prioritet' is 'Inget åtkomstskydd'. The 'Bevakningsdatum' is empty.

Bild 6. Skärmdump från DurTvå där efterfrågat diarienummer från åklagaren framgår trots erhållet svar var att Polismyndigheten inte hade *"tillgång till dessa uppgifter"*. (tredje raden uppifrån från vänster).

The screenshot shows a search result for a case. The search criteria include 'Diarienummer: 5000-K3983-21'. The search results show 'Ingår i ärende: 5000-K1379926-20' and 'Åklagarens dnr: AM-29190-21'. The 'Ärendestatus' is 'Stängt' (closed). The 'Senast påverkat' date is '2021-03-15 12:49:12'. The 'Rubrik' is 'MT DEMETRI -'. The 'Handl.enhet' is 'Bedrägeribrott 8 Rgn Sthlm'. The 'FU-ledning' is 'Åklagare'. The 'Prioritet' is 'Inget åtkomstskydd'. The 'Bevakningsdatum' is empty.

Bild 7. En ytterligare skärmdump från DurTvå där efterfrågat diarienummer från åklagaren framgår trots erhållet svar att Polismyndigheten inte hade *"tillgång till dessa uppgifter"*. (tredje raden uppifrån från vänster).

¹⁵⁵ E-brev från särskilda åklagarkammaren 23 oktober 2023.

¹⁵⁶ A596.687/2023. E-brev 19 oktober 2023.

¹⁵⁷ A596.687/2023. E-brev 20 oktober, 2023.

¹⁵⁸ A596.687/2023. E-brev till Polismyndigheten 20 oktober, 2023.

¹⁵⁹ A596.687/2023. E-brev 23 oktober, 2023.

Av ovanstående skärmdumpar framgår tydligt att det lämnats felaktig information om möjligheten att lämna ut Åklagarmyndighetens diarienummer. Med ett konspiratoriskt förhållningssätt skulle det gå att tolka det som ett led i polisens strategi att mörka information. Rapportförfattaren menar dock att så inte är fallet när det gäller hanteringen av ovanstående begäran, utan att det rör sig om ett misstag eller en strävan att undvika att behöva lägga ned tid att ta fram uppgifterna. Men att denna typ av agerande, som sannolikt inte bottnar i en vilja att försvåra granskning, blandas med handlande som har ett sådant syfte, bidrar till att förstärka bilden av en icke-transparent Polismyndighet. När en sådan bild får ett starkt fäste kan det vara svårt att åter bygga upp förtroendet i och med att misstag och andra beteende som beskrivs ovan kan tas som en bekräftelse på att Polismyndigheten inte ändrat sitt sätt att agera. Denna problematik kommer att beröras ytterligare i det avslutande kapitlet.

Risikfritt att lämna missvisande och felaktig information

Att agera i strid mot offentlighetsprincipen innebär att en tjänsteman bryter mot grundlagen. Det går att uppfatta som ett allvarligt regelbrott som det är angeläget att agera gentemot. Med anledning av vad som framkom i rapporten *Polisens sätt att efterleva offentlighetsprincipen* gjordes en anmälan till JO och även en anmälan om tjänstefel till Avdelningen för särskilda utredningar. Ingen av dessa anmälningar utreddes. Andra anmälningar har också gjorts till Avdelningen för särskilda utredningar, med samma resultat. Ett exempel på en sådan anmälan presenteras i [bilaga 9](#). Det gällde en anmälan om tjänstefel mot två jurister på rättsavdelningen som hade medverkat i att ta fram ett myndighetsbeslut och då bland annat presenterat felaktig information och agerat på ett sätt som är i strid med offentlighetsprincipen. Anmälan utreddes inte. Som påpekades i [bilaga 1](#)¹⁶⁰ har också JO visat ett ointresse att granska fall där Polismyndigheten lämnat missvisande och felaktig information.

Avdelningen för särskilda utredning följer inte regler som de ska utreda att andra följer

Vid två tillfällen lämnades det in begäran om att ta del av allmänna handlingar till Avdelningen för särskilda utredningar. Med anledning av den första begäran erhöles ett svar att det inte gick att ta reda på de efterfrågade uppgifterna med en hänvisning till att *"en manuell genomgång bedöms inte kunna ske inom ramen för en rutinbetonad åtgärd"*. Svaret avslutades med *"Vänligen återkom med besked"* Utformningen av meddelandet gav intrycket av att vara ett avslagsbeslut, utan att det nämndes att beslutet kunde överklagas.

Ett myndighetsbeslut efterfrågades varvid ett svar erhöles att: *"Enligt våra jurister har du inte rätt att välja att direkt få ett myndighetsbeslut utan en föregående tjänstemannaprövning"*. Det kunde dock noteras att i ett annat fall gavs ett myndighetsbeslut av rättsavdelningen utan ett föregående tjänstemannabeslut och det hade angetts att så kunde ske med hänvisning till Polismyndighetens handbok om offentlighet och sekretess¹⁶¹. Med anledning av sättet som Avdelningen för särskilda utredningar svarade skickades en fråga i ett e-brev:

"Nyfiken fråga. Det första svaret per mejl med avslag vad var det för beslut om det inte var ett tjänstemannabeslut?".

Efter denna fråga erhöles ett avslagsbeslut som angavs vara ett tjänstemannabeslut med tillägget: *"Vänligen bekräfta att du fortfarande vill ha ett myndighetsbeslut"*. Ett myndighetsbeslut efterfrågades och ett sådant beslut erhöles¹⁶². Begäran avlogs. Exakt samma förfarings sätt tillämpades vid en annan

¹⁶⁰ Se bilaga 1 www.polisforskning.se/publikationer (efter länk till rapport).

¹⁶¹ PM 2022:3. Det angavs kunna göras i tveksamma fall och med tanke på utfallet av efterföljande process kunde aktuell begäran till Avdelningen för särskilda utredningar betraktas som ett tveksamt fall.

¹⁶² A385.704/2023.

begäran¹⁶³, men där erhöles de efterfrågade uppgifterna av jurist på rättsavdelningen när ett myndighetsbeslut efterfrågades. Begäran att få myndighetsbeslut återkallades därför. Den begäran som hade avslagits överklagades till Kammarrätten som biföll överklagan och Polismyndigheten levererade de efterfrågade handlingarna. Tidigare i bilagan beskrevs hur Avdelningen för särskilda utredningar hade lämnat felaktiga uppgifter när det gällde möjlighet att söka efter begärda uppgifter med hjälp av polisens IT-system. Först uppgav de att det inte gick. Efter kammarrättens beslut så levererade Polismyndigheten de uppgifter som i myndighetsbeslutet hade uppgivits inte gick att söka reda på.

Handläggaren som fick frågan vad det var för typ av svar som initialt distribuerats om det inte var ett tjänstemannabeslut skrev att: *"Jag har vidarebefordrat ditt meddelande till vårt avdelningskansli för besvarande"*¹⁶⁴. Trots att frågan upprepades i den fortsatta konversationen med avdelningskansliet besvarades den aldrig. Förfaringsättet att avslå en begäran utan att uppge att det var överklagningsbart var ingen engångsföreteelse. Likaså att inte ta upp anmälningar. Vid två tillfällen gjordes anmälningar rörande tjänstefel till Avdelningen för särskilda utredningar. Svaren som erhöles vid bägge tillfällena var:

*"Om du vill göra en anmälan mot bland annat polis kan du i enlighet med instruktioner på Polismyndighetens hemsida antingen **ringa 114 14 eller besöka en polisstation** för att göra en anmälan. Din anmälan kommer sedan överlämnas till oss på avdelningen för särskilda utredningar."*¹⁶⁵

Med anledning av detta svar skickades följande e-postmeddelande till Avdelningen för särskilda utredningar:

"Det finns en absolut skyldighet att ta emot en anmälan oavsett hur den inkommer. Jag skulle vilja ha ett myndighetsbeslut på att ni inte upprättar anmälan."

Något myndighetsbeslut erhöles inte. Det som togs upp i mejl om skyldigheten att ta emot en anmälan kommenterades inte av Avdelningen för särskilda utredningar. Istället erhöles ett kort svar: *"Vi har upprättat två anmälningar"* och K-nummer angavs. Begäran om myndighetsbeslutet kommenterades inte i Polismyndighetens svar – trots att ett sådant hade begärts.

I ett annat fall ställdes en fråga om ett ärende där en polismästare skänkte nästan 90 000 kronor av Polismyndighetens medel till en filmvisning som marknadsförde polischefens egna insatser som FN-polischef. Ärendet diariefördes inte och pengarna bokfördes som *"köpta tjänster"*. Efter att FN-sekretariatet i New York hade slagit larm framgick av media att chefen granskades av särskilda utredningar. En fråga ställdes om det hade upprättats en anmälan, om det hade drivits en utredning på särskilda utredningar och om ärendet skickades till PAN/SÖN. Avdelningen för särskilda utredningar svarade att man inte gjorde sökningar på personer och *"För att kunna hantera din begäran behöver du uppge ärendenummer eller inkomma med närmare uppgifter om händelsen, till exempel datum, plats, adress eller annan sökbar information"*. Med anledning av detta skickades datum för när polismästaren fattade beslutet att skänka dessa pengar. Dokumentet där hon skrivit under beslutet bifogades tillsammans med länken till mediaartikeln som i detalj beskrev ärendet. Svaret från Avdelningen för särskilda utredningar var att: *"Hänvisar till tidigare svar nedan då de uppgifter som du angivit inte är tillräckliga för att ärendet ska vara sökbar."*¹⁶⁶. Ett myndighetsbeslut efterfrågades. När ett myndighetsbeslut inte kommit på tio dagar skickades en påminnelse. Myndighetsbeslutet erhöles

¹⁶³ A391.599/2023

¹⁶⁴ E-brev 5 juli 2023.

¹⁶⁵ E-brev från Polismyndigheten 28 februari 2023.

¹⁶⁶ E-brev, oktober 2023.

samma dag och begäran avslogs¹⁶⁷. Myndighetsbeslut innehöll samma argument som tjänstemannabeslutet. Beslutet överklagades till Kammarrätten där det påtalades att handlingarna borde eftersökas även hos Personalansvarsnämnden och rikspolischefens kansli och inte bara hos Avdelningen för särskilda utredningar:

”Sammanfattningsvis menar jag att den detaljrika beskrivningen av ärendet måste räcka för att finna de begärda handlingarna. Min uppfattning är att Särskilda utredningar måste genomföra en sökning på namn och personuppgifter samt att Polismyndigheten i övrigt på ett annat sätt än vad som hitintills gjorts vinnlägga sig om att hitta de efterfrågade handlingarna”¹⁶⁸

Kammarrätten har ännu¹⁶⁹ inte fattat något beslut i ärendet.

Ovanstående beskrivningar av hur Avdelningen för särskilda utredningar agerar ska ses i ljuset av att det är denna avdelning som bland annat ska utreda tjänstefel som rör att personal inte tagit upp anmälningar eller inte följt offentlighetsprincipen. Det kan också noteras att i ett svar från Särskilda Åklagarkammaren som berördes ovan påstod de att de inte kunde ta reda på åklagarnas diarienummer utifrån polisens K-nummer, trots att andra åklagarkammare kunde detta när samma begäran lämnades dit.

Polismyndighetens agerande påverkade rapportens upplägg

Från början fanns inte några bilagor utan texten i dessa ingick i huvudrapporten. Polismyndighetens och enskilda chefers sätt att agera gjorde att det blev så mycket detaljer som fanns skäl att redovisa för att åskådliggöra återkommande beteendemönster. Det ledde till att rapportens omfång blev på över 200 sidor. Rapportens omfattning med en hög informationstäthet där det fanns över 1000 fotnoter som innehöll källhänvisningar och förklaringar gjorde att den blev svårtillgänglig. Det resulterade i att tre fjärdedelar av innehållet bröts ut till bilagor. Nackdelen med detta är att det i huvudrapporten inte framgår hur välgrundade olika slutsatser är. Den som är intresserad av vilka data huvudrapportens slutsatser baseras på behöver därför komplettera läsningen med bilagorna. Den omständliga process som krävts för att få tillgång till även okomplicerade uppgifter har medfört att även redovisningen av datainsamlingen upptar en stor plats, vilket är olyckligt eftersom den text som behandlar rapportens huvudfokus, korruption kopplat till rekrytering, befordran och repressalier därigenom blir mindre lästlöst. Denna bilaga är ett försök att på ett mer sammanhängande sätt visa hur Polismyndigheten agerar när det finns ett intresse av att granska polisens organisation och verksamhet. Polismyndighetens bristande transparens är en del av en större problematik som i sin tur försvårar möjligheten att komma tillrätta med det som är denna rapportens kärnfrågor.

¹⁶⁷ A643.960/2023.

¹⁶⁸ Överklagan myndighetsbeslut A643.960/2023

¹⁶⁹ Början av mars 2024.